

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU18

Barn och unga inom socialtjänsten

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar om bl.a. insatser för barn och unga samt placeringsformer för barn och unga.

I betänkandet finns 25 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Insatser för barn och unga	7
Utskottets ställningstagande	18
Placeringsformer för barn och unga	19
Utskottets ställningstagande	34
Uppföljning och stöd efter placeringen	35
Utskottets ställningstagande	39
Barns rättigheter	39
Utskottets ställningstagande	44
Barnfattigdom	45
Utskottets ställningstagande	48
Motioner som bereds förenklad	49
Utskottets ställningstagande	49
Reservationer	50
1. Förebyggande arbete, punkt 1 (S)	50
2. Förebyggande arbete, punkt 1 (V)	50
3. Förebyggande arbete, punkt 1 (MP)	51
4. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (S)	52
5. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (V)	52
6. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (MP)	53
7. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (S)	53
8. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (SD)	54
9. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (MP)	55
10. Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem, punkt 4 (S, MP)	55
11. Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem, punkt 4 (C)	56
12. Vård och behandling på särskilda ungdomshem, punkt 5 (S)	56
13. Säkerhet vid särskilda ungdomshem, punkt 6 (SD)	57
14. Reform av tvångsvården för barn och unga, punkt 7 (MP)	57
15. Lagkrav för uppföljning efter placeringen, punkt 8 (S, MP)	58
16. Uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen, punkt 9 (MP)	58
17. Stöd efter tvångsvård, punkt 10 (S, C, MP)	59
18. Åldersgränser för vård efter placering, punkt 11 (SD)	59
19. Åldersgränser för vård efter placering, punkt 11 (MP)	60
20. Barns rätt att komma till tals, punkt 12 (MP)	60
21. Ombud och stödperson till barn, punkt 13 (S)	61
22. Ombud och stödperson till barn, punkt 13 (MP)	62
23. Barnfattigdom, punkt 14 (S)	62
24. Barnfattigdom, punkt 14 (V)	63
25. Barnfattigdom, punkt 14 (MP)	64
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	65
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	65
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	74

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Insatser för barn och unga

1. Förebyggande arbete

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 7–9,

2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S) och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (MP)

2. Brottsförebyggande tidiga insatser

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1,

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 74,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 26 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (MP)

3. Föräldraskapsstöd

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 14,

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 79 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 55 och 56.

Reservation 7 (S)

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (MP)

Placeringsformer för barn och unga

4. Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 8,

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 34 och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 81.

Reservation 10 (S, MP)

Reservation 11 (C)

5. Vård och behandling på särskilda ungdomshem

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1422 av Johanna Rantsi och Sten Bergheden (båda M),

2023/24:2217 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 82.

Reservation 12 (S)

6. Säkerhet vid särskilda ungdomshem

Riksdagen avslår motion

2023/24:2062 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Reservation 13 (SD)

7. Reform av tvångsvården för barn och unga

Riksdagen avslår motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 129, 131–133, 135, 136 och 138.

Reservation 14 (MP)

*Uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen***8. Lagkrav för uppföljning efter placeringen**

Riksdagen avslår motion

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Reservation 15 (S, MP)

9. Uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen

Riksdagen avslår motion

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 16 (MP)

10. Stöd efter tvångsvård

Riksdagen avslår motion

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 35.

Reservation 17 (S, C, MP)

11. Åldersgränser för vård efter placering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 och

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 21.

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (MP)

*Barns rättigheter***12. Barns rätt att komma till tals**

Riksdagen avslår motion

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 20 (MP)

13. Ombud och stödperson till barn

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2, 4, 6 och 7,

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11,

2023/24:2361 av Sanne Lennström och Ardalan Shekarabi (båda S) och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 127.

Reservation 21 (S)

Reservation 22 (MP)

Barnfattigdom

14. Barnfattigdom

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11,

2023/24:663 av Serkan Köse (S),

2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 11 och

2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (V)

Reservation 25 (MP)

Motioner som bereds förenklad

15. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 19 mars 2024

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahlqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Christofer Bergenblock (C), Mona Olin (SD), Lina Nordquist (L), Leonid Yurkovskiy (SD), Karin Sundin (S), Thomas Ragnarsson (M), Mats Berglund (MP) och Marcus Wennerström (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Av dessa behandlas 46 förenklad. Motionsyrkandena handlar om bl.a. insatser för barn och unga samt placeringsformer för barn och unga. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns en förteckning över de motionsförslag som behandlas i förenklad ordning.

Den 9 november 2023 informerade Tove Pettersson, professor vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet, utskottet om rapporten Tuffa tag och tillit – en ESO-rapport om utslussning och återfall för dömda till sluten ungdomsvård.

Den 23 januari 2024 informerade särskilda utredaren Carina Ohlsson utskottet om slutbetänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66).

Utskottets överväganden

Insatser för barn och unga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande arbete, brottsförebyggande tidiga insatser och föräldraskapsstöd.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (MP), 4 (S), 5 (V), 6 (MP), 7 (S), 8 (SD) och 9 (MP).

Motionerna

Förebyggande arbete

I partimotion 2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör förtydliga kommunernas uppdrag att utöka de förebyggande insatserna särskilt för att minska antalet placeringar av barn och unga. Motionärerna anför att de vill utöka det förebyggande arbetet genom bl.a. föräldrautbildningar, familjecentraler och hembesöksprogram. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdraga åt kommunerna att öka tillgängligheten med en första linjens socialtjänst och ett utbud som möter familjers behov i syfte att tidigt motverka risken för en negativ utveckling. Motionärerna anför att det behövs en mer modern socialtjänst. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge kommunerna i uppdrag att arbeta mer aktivt för att öka familjers tillit till socialtjänsten. Motionärerna anför att det är viktigt att fortsätta med det arbete som myndigheterna redan gjort och gör med informationsinsatser men att man även behöver informera och arbeta uppsökande på mer bred front. I yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge socialtjänsten i uppdrag att utforma lokalt stöd i syfte att främja samverkan med andra, t.ex. förskola, skola och föreningsliv.

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att införa en möjlighet för barn yngre än tolv år att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke. Motionärerna anför att det i de fall när föräldrarna inte vill att barnet ska ges insatser från socialtjänsten kan behövas större möjligheter till insatser. Även yngre barn ska kunna få del av öppna insatser.

I motion 2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S) föreslås ett tillkännagivande om betydelsen av samverkan mellan skola, socialtjänst och polis samt vikten av fortlöpande fortbildning av dessa.

Brottsförebyggande tidiga insatser

I partimotion 2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram ett punktprogram för förebyggande sociala åtgärder. Motionärerna anför att regeringen borde ha gått vidare med många av de förslag som tidigare lagts fram och utvecklat dem mer aktivt. Motionärerna hänvisar bl.a. till en brottsförebyggande satsning från 2015, Tillsammans mot brott.

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att förstärka och bygga ut de tidiga insatserna för barn som är i riskzonen för att hamna i kriminalitet. Motionärerna anför att det behövs mer omfattande förebyggande insatser för de barn som uppvisar tydliga riskbeteenden. Motionärerna hänvisar till den danska modellen De aktive drenge. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att förstärka och bygga ut de tidiga insatserna till föräldrar. Motionärerna anför att det behövs flera familjecentraler och fler hembesök under en längre tidsperiod.

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 74 föreslås ett tillkännagivande om brottsförebyggande åtgärder redan från fem års ålder. Motionärerna anför att det behövs ett riktat utredningsarbete om verkningsfulla brottsförebyggande åtgärder för barn i åldrarna 5–12 år. Utredningen bör omfatta bl.a. socialtjänstens brottsförebyggande arbete och även frågorna om olika aktörers möjligheter och skyldigheter att dela information med varandra.

I kommittémotion 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om socialtjänstens behov av resurser och verktyg för att kunna gripa in tidigt och punktmarkera barn på väg in i kriminalitet. Motionärerna anför att det brottsförebyggande arbete som sker bl.a. inom socialtjänsten är avgörande för att bryta rekryteringen till kriminella gäng.

Föräldraskapsstöd

I partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 55 föreslås ett tillkännagivande om att utöka stöd och kontaktytor till föräldrar. Motionärerna anför att tidiga insatser är viktigt för att minska avståndet till stödjande myndigheter och att bl.a. antalet familjecentraler med barnavårdscentraler bör utökas. I yrkande 56 föreslås ett tillkännagivande om att utöka Rinkebymodellen. Motionärerna anför att detta innebär att socialtjänstens familjeenhet tillsammans med en barnmorska från barnavårdscentralen gör ett antal hembesök hos förstagångsföräldrar.

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 79 föreslås ett tillkännagivande om föräldraskapsstöd. Motionärerna anför att föräldrar som ser sina barn dras in i kriminalitet ska få stöd och hjälp med verkningsfulla insatser.

I kommittémotion 2023/24:407 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utreda hur staten kan bistå

kommunerna i syfte att utveckla och stärka föräldraskapsstödet för att öka barns chans till en trygg uppväxt.

I kommittémotion 2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att överväga ett nationellt stöd till kommunerna att införa digitala verktyg för ökad tillgänglighet och förebyggande insatser. Motionärerna anför att fler kan få hjälp och stöd i en livskris, som separation eller skilsmässa, med förebyggande insatser genom digitala verktyg. Som exempel nämns det danska verktyget Samarbeta efter skilsmässa (Samarbejde efter skilsmisse).

Gällande rätt

Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska artiklarna 1–42 i konventionen i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2020.

Socialtjänstlagen

Insatser med stöd i socialtjänstlagen ska enligt 1 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Om vårdnadshavarna och i vissa fall barnet inte samtycker till behövliga insatser ska socialnämnden, enligt 1 kap. 3 § SoL, överväga om barnet har behov av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU.

Av 1 kap. 2 § SoL framgår att barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vidare ska vad som är bäst för barnet vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn.

Insatser inom socialtjänsten ska enligt 3 kap. 3 § SoL vara av god kvalitet. För att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Vidare ska kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Enligt 3 kap. 3 a § SoL ska socialnämnden se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet som rör barn och ungdomar.

Av 3 kap. 6 a § SoL följer att socialnämnden för ett barn som har fyllt 12 men inte 15 år får besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och om barnet samtycker till det.

En socialnämnd ska bl.a. verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Nämnden ska också med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling. Därutöver ska socialnämnden i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets

eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet (5 kap. 1 § 1, 3, 7 och 8 SoL).

Pågående arbete

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen anför i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.5 s. 173) att ett förslag till en ny socialtjänstlag ska presenteras under 2024 och att arbetet ska påbörjas för omställningen till en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. För att åstadkomma verklig förändring krävs enligt regeringen en långsiktig omställning, där socialtjänsten skiftar fokus till ett mer förebyggande arbete och tidiga insatser.

Socialtjänsten behöver enligt regeringen vara lätt tillgänglig och insatser behöver kunna erbjudas på ett enklare sätt än i dag. Barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet måste erbjudas insatser i ett tidigt skede och trösklarna till socialtjänsten måste sänkas. En förutsättning för att möta detta krav är en omställning till en mer förebyggande socialtjänst.

Regeringen anför vidare att den avser att lämna en lagrådsremiss om en ny socialtjänstlag senvåren 2024. En ny socialtjänstlag kan enligt regeringen träda i kraft under 2025. Förberedelsearbetet inför införandet av en ny socialtjänstlag behöver enligt regeringen påbörjas, och regeringen anslår därför medel för de allmänna statsbidragen under utgiftsområde 25, i enlighet med förslagen i betänkandet SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag, Enligt regeringen innebär reformen förutom den nya socialtjänstlagen ett långsiktigt stöd till kommunerna för omställning, genom en bemannings- och kompetenssatsning och en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner. Regeringen anslår medel också för detta.

Regeringen anför vidare i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr.9 avsnitt 6.5 s. 172) att den för att stärka socialtjänstens möjligheter att samverka i skolsociala team tillsammans med skolhuvudmän omfördelar medel från utgiftsområde 16 till utgiftsområde 9 (prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88). Enligt regeringen får socialtjänsten och skolhuvudmän därigenom likvärdiga möjligheter att få statsbidrag för sina personalkostnader för deltagande i skolsociala team.

Uppdrag att motverka ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten

I juli 2022 beslutade regeringen om ett uppdrag till Socialstyrelsen att föra en löpande dialog med relevanta civilsamhällesorganisationer, trossamfund och andra aktörer i fråga om socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer (S2022/03244). Syftet är att nå ut med information till relevanta målgrupper för att motverka ryktesspridning och desinformation. Bland annat ska Socialstyrelsen bjuda in berörda aktörer till återkommande rundabordssamtal med olika teman.

I direktiven till uppdraget anför regeringen bl.a. följande.

I olika sociala medier – både i Sverige och utomlands – sprids felaktiga uppgifter, rykten och desinformation om svensk socialtjänst. Bland annat förekommer påståenden om att socialtjänsten kidnappar muslimska barn. Felaktiga uppgifter, ryktesspridning och desinformation kan leda till att människor inte vågar vända sig till socialtjänsten. I förlängningen kan det leda till att barn och unga inte får det stöd och skydd som de har rätt till och behöver.

Socialstyrelsen har på sin webbplats publicerat information på olika språk om hur svensk lagstiftning fungerar. Socialstyrelsen har också haft kontakt med Sveriges Kommuner och Regioner och andra berörda aktörer, för att säkerställa att socialtjänsten har det underlag som krävs för att kunna bemöta felaktiga uppgifter, ryktesspridning och desinformation.

Grundläggande information om hur svensk socialtjänst fungerar har även gått ut till svenska utlandsmyndigheter, Svenska Institutet samt utländska ambassader i Stockholm. Därutöver har flera enskilda initiativ tagits till att bemöta felaktiga uppgifter, rykten och desinformation i sociala medier.

Socialstyrelsen ska genom uppdraget ta fram förslag på åtgärder för att långsiktigt stärka tilliten till socialtjänsten bland barn, unga och familjer som behöver stöd och hjälp. I uppdraget ingår även att identifiera och stödja utvecklingen av verkningsfulla och hållbara arbetssätt som kan bidra till att skapa ökat förtroende för socialtjänstens verksamhet. Socialstyrelsen ska bl.a. undersöka och sammanställa vilken information som sprids om socialtjänstens bemötande av familjer med olika etnisk bakgrund, religion eller annan trosuppfattning.

Socialstyrelsen ska även uppmärksamma behovet av olika slags kulturkompetens inom socialtjänsten, bl.a. genom att undersöka om s.k. brobyggare och kulturtolkar kan underlätta dialog och bidra till ökad tillgänglighet.

I februari 2023 ändrade regeringen i uppdraget på det viset att Socialstyrelsen ska förstärka sitt arbete genom att föra samtidiga dialoger med berörda aktörer, Svenska Institutet, Myndigheten för psykologiskt försvar och Myndigheten för stöd till trossamfund samt arbeta för en ökad kunskaps-spridning om socialtjänstens arbete, se nedan. Uppdragsändringen innebär ett tillägg till det befintliga uppdraget.

En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Socialdepartementet senast den 10 december 2026.

Ytterligare åtgärder för att motverka desinformationen

Följande ytterligare åtgärder presenterades av regeringen (regeringen.se) i februari 2023:

- Uppdrag till Myndigheten för psykologiskt försvar att stärka förmågan att möta påverkanskampanjer (dnr Fö2023/00277).
- Straffet för våld eller hot mot tjänsteman ska skärpas och förolämpning mot tjänsteman ska kriminaliseras. Regeringen ger tilläggsdirektiv till utredningen Åtgärder för att minska offentliganställdas utsatthet

(Ju2022:02). I det ingår också att ta fram förslag till ökat skydd för offentliganställdas personuppgifter.

- Beslut om lagrådsremiss för att möjliggöra att ordningsvakter används i fler fall, som exempelvis på socialkontor. Propositionen behandlades senare i justitieutskottet och lagen trädde i kraft den 1 januari 2024 (prop. 2022/23:91, bet. 2022/23:JuU23, prot. 2022/23:119, rskr. 2022/23:216)

Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

I maj 2023 lämnades departementspromemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15). Uppdraget var att utreda frågor som handlar om socialnämnders arbete med barn och om utökade möjligheter att inhämta och utbyta uppgifter inom socialtjänsten för att förebygga brott och stärka skyddet för barn.

Uppdraget har rört sex huvudfrågor och har innefattat att utreda

1. om anmälningsskyldigheten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska utökas till att omfatta fler myndigheter och yrkesgrupper än idag
2. om det ska vara obligatoriskt för socialnämnder att återkoppla till den som enligt 14 kap. 1 § SoL omfattas av skyldigheten att göra en anmälan om oro för barn
3. om socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inom ramen för en barnavårdsutredning, dvs. en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, ska utvidgas
4. om gallringsbestämmelserna i fråga om handlingar i barns personakter (barnakter) bör ändras och om den 70-åriga sekretesstiden för handlingar i barnakter ska förlängas
5. om möjligheterna till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner behöver utvidgas i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga
6. behovet av att förbättra möjligheterna för socialnämnder att inhämta information vid utredning av barnets bästa när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos.

Promemorian bereds i Regeringskansliet och har remitterats.

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag

I augusti 2020 överlämnade Utredningen framtidens socialtjänst betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) till regeringen. Betänkandet innehåller flera förslag som syftar till ett förtydligat barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. Utredningens förslag innebär att en ny socialtjänstlag ersätter den nuvarande lagen. Den nya lagen ska ha ett tydligt

förebyggande perspektiv där socialtjänsten arbetar förebyggande oavsett om det handlar om övergripande arbete, samverkan med andra, kommunens planering, insatser till grupper eller insatser till enskilda.

Utredningen föreslår bl.a. att

- det i socialtjänstlagen anges att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv
- kommunen vid planering av insatser till grupper och enskilda särskilt ska beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser
- det införs krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet
- regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda hur man kan säkerställa en fungerande och effektiv kunskapsstyrning som säkerställer samarbete mellan kommunerna och mellan kommunerna och staten
- regeringen tillsätter en utredning som ges i uppdrag att se över professionens roll och den nuvarande beslutsordningen inom socialtjänstens område.
- en kompletterande bestämmelse införs som anger att hänsyn ska tas till barnets åsikter vid bedömningen av barnets bästa.

Betänkandet bereds i Regeringskansliet, och av budgetpropositionen för 2024 framgår att regeringen avser att lämna en lagrådsremiss under senhösten 2024.

Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden

I december 2023 lämnade Socialdepartementet promemorian Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden (S2023/03181). I promemorian föreslår Regeringskansliet bestämmelser för att tydliggöra socialtjänstens brottsförebyggande ansvar. Bland lagförslagen finns bl.a. en bestämmelse om att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet samt att socialnämnden ska arbeta aktivt med att förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga.

De föreslagna lagändringarna är en komplettering till beredningen av de förslag som lämnas i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Lagändringarna bör därför enligt regeringen samordnas med den fortsatta beredningen av de förslag om ändringar av socialtjänstlagen som lämnas i det betänkandet, så att lagen träder i kraft samtidigt som eventuella andra ändringar i socialtjänstlagen.

Uppdrag om skolsociala team

I april 2023 lämnade regeringen ett gemensamt uppdrag till Skolverket och Socialstyrelsen att stödja skolhuvudmän och socialtjänst när det gäller att inrätta och organisera skolsociala team (U 2023/01277). I uppdraget ingår även att utvärdera effekterna av satsningen. Skolsociala team är ett sätt för skolan och socialtjänsten att arbeta tillsammans för att stärka förutsättningarna för elever att uppnå målen med utbildningen, skapa en lugn och trygg skolmiljö och öka elevers närvaro i skolan. En delredovisning ska lämnas senast

den 31 oktober 2024 och en slutredovisning ska lämnas senast den 15 oktober 2025 (Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet).

För att stärka socialtjänstens möjligheter att tillsammans med skolhuvudmän samverka i skolsociala team görs en omfördelning av medlen för satsningen på skolsociala team från utgiftsområde 16 till utgiftsområde 9 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.5 s. 172).

Utredning om ungdomskriminalitetsnämnder – en ny ordning för att förebygga brottslighet

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att beskriva och analysera den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder, analysera möjligheterna att införa en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder i Sverige och lämna nödvändiga författningsförslag. Förslagen ska syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana, samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet (dir. 2022:106). Utredningen (S 2022:11) fick den 16 februari 2023 ett tilläggsdirektiv (dir. 2023:26) som innebär att utredningstiden förkortas. Uppdraget skulle ursprungligen redovisas senast den 30 augusti 2024, men det ska i stället redovisas senast den 27 mars 2024.

Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga

Trygghetsberedningen är en parlamentariskt sammansatt kommitté (Ju 2020:09) med syftet att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

I december 2022 lämnade Trygghetsberedningen sitt tredje delbetänkande Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67). Ett av fokusområdena i delbetänkandet är barns och ungas involvering i gängkriminalitet. Här presenteras dels en problembild, dels vilken förmåga berörda aktörer har att möta de utmaningar som aktualiseras. Förmågeanalysen fokuserar på aktörernas förmåga att

- upptäcka barn och unga i riskzon
- initiera tidiga, träffsäkra och förtroendeskapande insatser
- samverka med andra berörda aktörer
- följa upp genomförda insatser och bidra till kunskapsutvecklingen.

Genomgången är inriktad på det förebyggande arbete som sker inom ramen för ordinarie verksamhet hos aktörer som socialtjänsten, skolan, elevhälsan, hälso- och sjukvården samt i viss mån förskolan och polisen. Den är inte heltäckande utan syftar till att ge exempel på det arbete som pågår samt uppmärksamma vissa utvecklingsbehov.

Delbetänkandet avslutas med Trygghetsberedningens bedömningar och förslag. Betänkandet bereds i Regeringskansliet och är remitterat. Enligt tilläggsdirektiv i december 2023 ska kommittén slutredovisa sitt arbete till Justitiedepartementet senast den 30 augusti 2024 (dir 2023:176).

Uppdrag om att inrätta en samverkansstruktur

Regeringen gav i april 2023 i uppdrag till Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse att lämna förslag på hur myndigheter och andra aktörer kan samverka i arbetet med barn och unga som befinner sig i, och i närheten av, miljöer kopplade till den organiserade brottsligheten (Ju2023/00972).

Uppdraget redovisades i september 2023, och i november 2023 gav regeringen i uppdrag till Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk och Åklagarmyndigheten att inrätta en samverkansstruktur, för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Ju2023/02529).

Syftet med samverkanstrukturen är att förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet genom konkreta åtgärder och insatser. Syftet är också att säkerställa att det är effektiva och ändamålsenliga åtgärder som vidtas när barn och unga är inblandade i grov kriminalitet. En viktig del i detta är att identifiera sådana framgångsfaktorer och metoder som fungerar och sprida kunskap om dessa för att ge fler aktörer, bl.a. kommuner, rätt verktyg. Fokus för arbetet i samverkansstrukturen ska vara barn och unga i miljöer kopplade till organiserad brottslighet som riskerar att begå eller begår grova brott. Eftersom syftet är att effektivisera arbetet med individer på lokal nivå behöver omständigheterna kring den enskilde vara en utgångspunkt.

Samverkansstrukturen ska bestå av samverkansråd som inrättas på nationell, regional och lokal nivå. Samverkansråden på regional och lokal nivå ska etableras stegvis, i de mest prioriterade områdena och där det är särskilt angeläget. Resultat och effekter ska löpande följas upp av det nationella rådet.

En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Socialdepartementet) senast den 6 december 2024 med en delredovisning senast den 31 maj 2024.

Stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har arbetat med den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd sedan 2018. MFoF hade i uppdrag att fortsätta att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd under 2021 och 2022 och uppdraget slutrapporterades i februari 2023 (Fortsatt stöd i genomförande av nationell

strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd, slutrapport 2023, AD 2022–1851). Några av slutsatserna som lyfts fram i rapporten (s. 13) är följande:

- Kommuner och regioner behöver systematisera sitt arbete med föräldraskapsstöd för att stödet ska bli hållbart, jämlikt och jämställt. MFoF vill därför fortsätta att verka för spridning och genomförande av framtagna stöd, checklistor och indikatorer.
- Föräldraskapsstödet som erbjuds ska i möjligaste mån vara evidensbaserat. MFoF ämnar fortsätta att följa och publicera utvecklingen av kunskapsläget.
- Riktat föräldraskapsstöd i grupp för föräldrar till barn med normbrytande beteende behöver prioriteras i kommunerna eftersom detta stöd kan ha en viktig roll i det vålds- och brottsförebyggande arbetet, tillsammans med det universella stödet. Detta är i linje med MFoF:s pågående arbete inom brottsförebyggande föräldraskapsstöd och våldsförebyggande arbete inriktat på familjer i en hederskontext.

Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Uppdrag att genomföra handlingsplanen för brottsförebyggande föräldraskapsstöd

Regeringen har gett MFoF uppdrag att genomföra sin handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd 2022–2023, med målsättningen att bidra till att förebygga barns och ungas brottslighet (S2020/09554). Av MFoF:s delredovisning i februari 2023 framgår bl.a. följande. Myndigheten ser alltså att stöd i föräldraskapet är en av de viktigaste insatser som samhället kan göra för de unga. Samhället behöver erbjuda ett kontinuerligt föräldraskapsstöd under barnens hela uppväxt. Stödet till föräldrar som har barn i tonåren behöver stärkas och också vara mer riktat i det brottsförebyggande arbetet. För att nå ut till alla föräldrar behövs en bred samverkan och samordning mellan alla aktörer. Under det fortsatta arbetet kommer även samverkan med länsstyrelserna att bli viktig eftersom dessa har liknande uppdrag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 29 februari 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om insatser för barn och unga behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU17 Barn och unga inom socialtjänsten. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:124).

Tillkännagivande om nationellt kunskapscentrum och no entry-program

I betänkande 2020/21:JuU17 Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet

Tillsammans mot brott föreslog justitieutskottet ett tillkännagivande till regeringen om ett nationellt kunskapscentrum och no entry-program. Justitieutskottet anförde följande i betänkandet (s. 17 f., 1 res. S, V, MP): Utskottet delar regeringens uppfattning att samhället har mycket att vinna på att förebygga brott, inte minst bland barn och unga. Som ett led i ett bättre brottsförebyggande arbete – och för att sprida kunskap om forskning och beprövande metoder för att förebygga brott – anser utskottet att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för brottsförebyggande arbete. Centrumet bör arbeta specifikt med insatser för brottsprevention och fungera som ett stöd till kommunerna vad gäller arbetet med unga i riskzonen. Vidare bör kunskapscentrumet få i uppdrag att ta fram ett nationellt no entry-program för unga. Syftet med ett sådant program är att samla flera aktörer (t.ex. föräldrar och andra vuxna i den unges närhet, skola och relevanta myndigheter) och gemensamt arbeta för att stoppa den unges påbörjade kriminella karriär. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna [...].

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:241).

Regeringen redovisade tillkännagivandet i budgetpropositionen för 2024 under socialutskottets utgiftsområde (prop. 2023/24:1, utg.omr. 9 s. 143) och anförde följande:

Regeringen har beslutat om flera insatser för att främja brottsförebyggande arbete med liknande syfte som tillkännagivandet, t.ex. har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fått ett uppdrag att genomföra myndighetens handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd 2022–2023 (S2020/09554), och SBU har ett uppdrag om att ta fram en systematisk översikt av brottsförebyggande insatser, med fokus på gängkriminalitet och för användning i socialtjänstens arbete med barn och unga upp till 30 år (S2022/03243). Även uppdraget till Socialstyrelsen att stötta huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området har bäring på tillkännagivandet (S2019/05315).

Regeringen har gett Polismyndigheten, Socialstyrelsen och SiS ett uppdrag att lämna förslag om en struktur för systematisk och långsiktig samverkan på nationell, regional och lokal nivå i syfte att förhindra att barn och unga socialiseras och rekryteras in i miljöer kopplade till organiserad brottslighet och gängkriminalitet (Ju2023/00972). Regeringen har även inrättat en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S2023/02342). Sedan 2017 har också Socialstyrelsen och Skolverket i uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för att barn och unga ska få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. Särskilda insatser riktas mot barn och unga i socialt utsatta områden, samt barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (U2017/01236, U2020/00363 och U2023/01937). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Socialutskottet hade inte något att invända när det gäller regeringens redovisning av tillkännagivandet (bet. 2023/24:SoU1, prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88).

Utskottets ställningstagande

Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga. Utskottet kan inledningsvis konstatera att det sedan en längre tid pågår ett arbete med att ta fram en ny socialtjänstlag. Syftet med den nya lagen är att få en långsiktig omställning med fokus på ett mer förebyggande arbete och tidiga insatser (SOU 2020:47). Utskottet delar regeringens bedömning att socialtjänsten behöver vara lätt tillgänglig och att insatser behöver kunna erbjudas på ett enklare sätt än i dag samt att barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet måste erbjudas insatser i ett tidigt skede. Utskottet noterar att Socialdepartementet i december 2023 lämnade en promemoria med förslag till bestämmelser om att socialnämnden aktivt ska förebygga och arbeta för att motverka kriminalitet bland barn och unga (S2023/03181). Beredningen av dessa förslag bör enligt regeringen samordnas med beredningen inför den nya socialtjänstlagen. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att lämna en lagrådsremiss under senvåren 2024 och att en ny socialtjänstlag, enligt regeringen, bör kunna träda i kraft under 2025. Därtill noterar utskottet att regeringen anslagit medel för 2024 inför införandet av en ny socialtjänstlag.

I detta sammanhang kan utskottet konstatera att socialnämnden får besluta om insatser för ett barn som fyllt 12 men inte 15 år även utan att vårdnads-havarna samtycker till det, om det är lämpligt och om barnet samtycker till det.

Utskottet vill vidare peka på det utredningsarbete som sker med syftet att ge socialtjänsten fler verktyg för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15) samt det arbete som sker genom Trygghetsberedningen (Ju 2020:09). Därtill kan nämnas arbetet med att ta fram en samverkansstruktur på nationell, regional och lokal nivå (Ju2023/00972). Fokus för det senare arbetet ska vara barn och unga i miljöer kopplade till organiserad brottslighet som riskerar att begå eller begå grova brott.

När det gäller frågan om att bevara och öka tilliten till socialtjänsten noterar utskottet det arbete som pågår inom Socialstyrelsen (S2022/03244) och Myndigheten för psykologiskt försvar (Fö2023/00277).

Sammantaget anser utskottet att det inte finns skäl för bifall till motionerna 2023/24:67 (V) yrkandena 2 och 7–9, 2023/24:1052 (S) och 2023/24:2669 (MP) yrkande 4. Motionerna bör avslås.

Inte heller när det gäller motionerna 2023/24:67 (V) yrkande 1, 2023/24:2617 (S) yrkande 74, 2023/24:2640 (S) yrkande 26 och 2023/24:2669 (MP) yrkandena 2 och 3 finns det av samma skäl någon anledning för riksdagen att ta något initiativ. Motionerna bör avslås.

I frågan om föräldraskapsstöd noterar utskottet därtill det arbete som bedrivs genom Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd när det gäller den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd samt uppdraget att genomföra myndighetens handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd (S2020/09544). Motionerna 2023/24:407 (SD) yrkande 3,

2023/24:2075 (SD) yrkande 14, 2023/24:2617 (S) yrkande 79 och 2023/24:2691 (MP) yrkandena 55 och 56 bör avslås.

Placeringsformer för barn och unga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hem för vård eller boende (HVB) och familjehem, vård och behandling på särskilda ungdomshem, säkerhet vid särskilda ungdomshem och en reform av tvångsvården för barn och unga.

Jämför reservation 10 (S, MP), 11 (C), 12 (S), 13 (SD) och 14 (MP).

Motionerna

Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 81 föreslås ett tillkännagivande om åtgärder för bättre HVB- och familjehemsplaceringar. Motionärerna anför att de förutsätter att regeringen kommer att gå vidare med förslag från utredningen Barn och unga i samhällets vård (dir. 2021:84).

I kommittémotion 2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 34 föreslås ett tillkännagivande om att skälen för att ett omhändertagande av ett barn ska upphöra ska tydliggöras. Motionärerna anför att det tydligt bör klargöras för det omhändertagna barnet, föräldrarna och familjehemmet vad som krävs för att en återförening ska kunna ske.

I motion 2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att överväga att lagen om vård av unga anpassas till barn och unga som omhändertaras från vårdnadshavare som lever under hederskulturens normer.

Vård och behandling på särskilda ungdomshem

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 82 föreslås ett tillkännagivande om fortsatt utveckling av Statens institutionsstyrelse (Sis). Motionärerna anför att det reformarbete som inleddes inom Sis verksamhet under den förra valperioden bör fortsätta.

I motion 2023/24:1422 av Johanna Rantsi och Sten Bergheden (båda M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att göra en översyn av hur ungdomar placeras vid Statens institutionsstyrelse.

I motion 2023/24:2217 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att göra en översyn av socialtjänstlagen i syfte att säkerställa att kommuner får agera på ett tidigare stadium än i dag och ansöka om LVU med Sis-placering för att kraftfullt bryta negativa mönster.

Säkerhet vid särskilda ungdomshem

I kommittémotion 2023/24:2062 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten för personal vid särskilda ungdomshem att använda skyddsutrustning vid särskilt farliga situationer. Motionärerna anför att det särskilt vid högklassade avdelningar där ungdomar med komplex problematik vårdas kan finnas ungdomar som kan vara utagerande, våldsamma och farliga. Där bör personal ha tillgång till någon form av skyddsutrustning som skydd för sig och de intagna. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten att utreda kroppskameror för anställd personal på Sis. Motionärerna anför att personal inom Sis möts med hot och våld och menar att kroppskameror kan vara ett bra redskap att använda vid särskilda händelser. En utredning om detta bör tillsättas.

Reform av tvångsvården för barn och unga

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 129 föreslås ett tillkännagivande om att genomföra en bred reform av tvångsvården för barn och unga, inklusive den slutna ungdomsvården. Motionärerna anför att barnperspektivet och principen om barnets bästa måste vara vägledande. Innehållet i reformen presenteras i följande yrkanden. I yrkande 131 föreslås ett tillkännagivande om att stärka säkerheten för både placerade och personal på institutionerna. I yrkande 132 föreslås ett tillkännagivande om att stärka rättssäkerheten för de som placeras. Motionärerna anför att detta kan ske bl.a. genom att stärka rätten till juridiskt ombud. I yrkande 133 föreslås ett tillkännagivande om att säkerställa att placerade ungdomars rätt till vård och utbildning efterlevs. Motionärerna anför att de som är placerade ska ha rätt till fullgod utbildning och sjukvård på samma vis som barn som inte är placerade. I yrkande 135 föreslås ett tillkännagivande om att säkerställa ett starkt motiveringsarbete på ungdomshemmen. Motionärerna anför att möjligheten till framtida studier och jobb ökar genom ett starkt motiveringsarbete. I yrkande 136 föreslås ett tillkännagivande om att höja kompetensen hos och utbildningen för personalen. I yrkande 138 föreslås ett tillkännagivande om att utöka alternativen till tvångsvård och se över hur inflödet till tvångsvården kan minskas. Det innebär att antalet behandlingsfamiljer behöver öka och att fler familjehem behöver rekryteras och stödet till dessa behöver bli bättre.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

En socialnämnd ska enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna ska tas emot i ett familjehem, hem för vård eller boende eller stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år.

Varje kommun ansvarar enligt 6 kap. 2 § SoL för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. Behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall ska tillgodoses av staten. Statens institutionsstyrelse leder verksamheten vid hemmen. Bestämmelser om tillsyn m.m. över verksamheten vid hemmen finns i 13 kap.

Socialnämnden ska enligt 6 kap. 6 b § SoL i samband med beslut om placering i ett familjehem ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Nämndens och familjehemmets åtaganden som avser barnets behov av stöd och skydd under placeringen ska framgå av avtalet. Det är socialnämnden som enligt 6 kap. 6 c § SoL ska tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

Av 6 kap. 1 § andra stycket SoL framgår att socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. Socialnämnden ska enligt 6 kap. 7 b § SoL noga följa värden av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende.

Ivo utövar enligt 13 kap. 1 § SoL tillsyn över socialtjänsten och verksamheten vid särskilda ungdomshem och LVM-hem. Tillsynen avser även enskilda verksamheter som driver exempelvis hem för vård eller boende eller stödboenden. Vid tillsyn som rör barns förhållanden får barnet höras om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får enligt 13 kap. 4 § SoL höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Av 1 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, framgår att insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen. Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt LVU, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård ska beslutas enligt 2 § LVU om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Vård ska också beslutas enligt 3 § LVU om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom

missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Av 12 § följer att det för vård av unga som på någon grund som anges i 3 § behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska finnas särskilda ungdomshem. Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett hem som avses i första stycket ska Statens institutionsstyrelse anvisa plats i ett sådant hem. I akuta situationer ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en sådan plats.

Pågående arbete

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen anför i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr.9 avsnitt 6.5 s. 171) att LVU behöver reformeras och ersättas med en ny, mer överskådlig och pedagogisk lag som utgår från barnkonventionens syn på barnet som rättighetsbärare. Regeringen avser att genomföra förslag från riksdagens utredning Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (S2022/0472) och förslag som lämnades i betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Regeringens ambition är att åstadkomma ett paradigmskifte för att barnets rättigheter ska få bättre genomslag i tvångsvårdslagstiftningen för barn och unga. I detta syfte anslår regeringen medel till anslaget 1:11 Rättsliga biträden m.m. inom utgiftsområde 4 och anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. inom utgiftsområde 9 (prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88).

Av budgetpropositionen framgår vidare (avsnitt 6.5 s. 172) att regeringen ser stora behov av att satsa på god vård, stärkt trygghet, säkerhet och kapacitet vid Statens institutionsstyrelse (Sis). Mot denna bakgrund har regeringen aviserat en utredning som ska se över Sis uppdrag och organisation. Regeringen avser även att vidta ytterligare åtgärder för att stärka arbetet med fler kvalitativa placeringar, som tillgodoser barnens behov av trygghet och omsorg, inom hela den sociala barn- och ungdomsvården. I december 2022 beslutade regeringen om ett nytt mål som innebär att Sis inom ramen för sin verksamhet ska säkerställa att de barn, unga och vuxna som vårdas vid Sis får en ändamålsenlig, god och rättssäker vård samt bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. För att ge Sis stärkta förutsättningar att leva upp till målet anslår regeringen medel till myndigheten.

Enligt regeringen beräknas Sis vidare få ökade kostnader för sluten ungdomsvård till följd av de förslag som har lämnats i departementspromemorian Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten (Ds 2023:11). Därför anslår regeringen en ökning av anslaget till Sis (prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88).

Regeringen anför vidare att för att stärka förutsättningarna för att alla barn och unga i behov av placering enligt LVU eller SoL också ska få det vill regeringen att LVU-subventionen för kommuner som beslutar om placeringar

enligt LVU vid Sis styrs om på så sätt att bidraget i stället blir placeringsneutralt för alla placeringar inom den sociala barn- och ungdomsvården. Regeringen avsätter medel för detta ändamål (prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88).

Nationell samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården

I december 2023 beslutade regeringen att inrätta en nationell samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården fr.o.m. den 1 januari 2024 t.o.m. den 31 december 2025 (S2023/03211). Den nationella samordnaren ska lämna förslag på hur det kan skapas fler platser i familjehem, hem för vård eller boende (HVB), stödboende och i Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem mot bakgrund av de behov som identifieras. I samordnarens uppdrag ingår att ge kommuner och Sis stöd i deras arbete för att säkerställa kvaliteten i vården av barn och unga. Syftet är att tillförsäkra att barn och unga placeras i vårdformer som svarar mot barnets eller den unges behov. Samordnaren ska även, genom ett utåtriktat arbetssätt, bidra till att kvaliteten i vården av barn och unga säkerställs i hela vårdkedjan. I samordnarens uppdrag ingår att särskilt beakta gruppen unga som valt att lämna den organiserade brottsligheten.

Den nationella samordnaren ska bl.a.

- kartlägga och analysera i vilken omfattning det förekommer platsbrist i familjehem, HVB, stödboende och Sis särskilda ungdomshem, samt vilka faktorer som ligger till grund för platsbristen
- föreslå de åtgärder som bedöms lämpliga för att skapa fler platser och att placeringarna svarar mot barnets eller den unges behov
- kartlägga hur resultatet från tillsynen av vård i familjehem, HVB, stödboende och särskilda ungdomshem återförs och tas tillvara i det systematiska kvalitetsarbetet
- sprida goda exempel på hur kvaliteten i vården av barn och unga säkerställs i hela vårdkedjan samt hur samarbetet mellan berörda aktörer i vårdkedjan kan utformas.

En delredovisning av uppdraget ska lämnas senast den 30 november 2024. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2025.

För barn och unga i samhällsvård

I november 2023 lämnades betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). Syftet med uppdraget var att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård.

I utredarens uppdrag har ingått att bl.a. lämna förslag på:

- hur kvaliteten i vården av barn och unga som placeras utanför det egna hemmet kan säkerställas,

- hur stödet till barn och unga kan förbättras sedan vård utanför det egna hemmet har upphört,
- analysera familjehemmens förutsättningar att ge god vård och föreslå hur tillgången till fler lämpliga familjehem kan öka,
- analysera och föreslå hur kunskapen om kvaliteten i vården kan öka lokalt och nationellt, och föreslå de åtgärder eller författningsändringar som bedöms lämpliga.

I uppdraget har även ingått att se över vårdkedjan som helhet samt specifika delar kring familjehemsvården, institutionsvården, eftervården, barns delaktighet och uppföljningen av vården.

I utredningen föreslås bl.a. krav på tillstånd för familjehem och grundutbildning för att få ett sådant tillstånd, nationellt register över familjehem för barn och unga hos Ivo samt utökat stöd till familjehem. Vidare föreslås att vården ska ges på institution endast om vården bäst kan tillgodoses där, att föreståndare i HVB-hem för barn och unga ska ha ett tydligt ansvar för att leda det dagliga arbetet, utveckla och följa upp verksamheten samt höjda krav på kompetens hos både föreståndare och övrig personal.

När det gäller förslag om Sis nämns bl.a. att Sis ska ha en central funktion dit barn och unga kan vända sig för att lämna klagomål på vistelsen samt att Sis bör ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för att förebygga sexuella övergrepp och att stödja barn och unga som blir brottsoffer när de vårdas inom Sis.

I fråga om vårdkedjan föreslår utredningen bl.a. att den särskilt utsedde socialsekreteraren ska ansvara för att barnet eller den unge ges möjlighet att vara delaktig i utformandet av vården och får information om sina rättigheter, samt ansvara för att noga följa vården. Barnet eller den unge ska vidare erbjudas enskilda samtal i den omfattning som är lämplig med hänsyn till dennes behov och önskemål men minst en gång var sjätte månad. Under det första året av varje placering ska socialnämnden erbjuda barnet eller den unge kontakt minst en gång per månad.

Betänkandet bereds i Regeringskansliet och har remitterats med svarsdag senast den 22 mars 2024.

Utredning om stärkt barnrättsperspektiv i LVU och en översyn av grunderna för vård

I december 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder i syfte att stärka barnrättsperspektivet vid vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU (dir. 2023:160). I uppdraget ingår att se över grunderna för vård enligt LVU samt lämna förslag för att stärka skyddet och rättssäkerheten i samband med umgängessituationer och vårdens upphörande.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och ta ställning till om rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende ska ändras för att inkludera fler beteenden eller om det ska införas fler rekvisit för att tydligare skilja mellan riskbeteenden av olika karaktär
- analysera och ta ställning till behovet av att utöka möjligheterna att omhänderta barn och unga som växer upp i hem med hedersrelaterat förtryck eller hem med en nära koppling till organiserad brottslighet eller annan allvarlig kriminalitet och oavsett ställningstagande lämna förslag i denna fråga
- analysera och ta ställning till behovet av ökad sakkunskap i ärenden och mål om vård enligt LVU
- analysera förutsättningarna för obligatoriska drogtester för vårdnadshavare och föräldrar vid umgänge och vårdens upphörande och oavsett ställningstagande lämna förslag på en sådan reglering
- bedöma om fler åtgärder behövs för att förbättra socialnämndens förutsättningar att göra bedömningar som säkerställer barns trygghet och säkerhet vid umgänge och vårdens upphörande
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 augusti 2025.

Stärkt trygghet och säkerhet för barn och unga i hem för vård eller boende

Den 8 februari 2024 beslutade regeringen att uppdra åt en särskild utredare (dir. 2024:18) att utreda en ökad differentiering av vården vid hem för vård eller boende (HVB) samt införandet av vissa särskilda befogenheter vid HVB för barn och unga. Syftet är att säkerställa en trygg och säker vårdmiljö vid HVB och därigenom stärka HVB som en del av vårdkedjan.

Utredaren ska bl.a.

- analysera hur en ökad differentiering av vården vid HVB kan göras för att bättra tillgodose barns och ungas individuella vårdbehov och rättigheter
- analysera behovet av och förutsättningarna för att införa särskilda befogenheter vid HVB, bl.a. när det gäller begränsning av vistelse utanför HVB, begränsning av elektronisk kommunikation, urinprovskontroll, rumsvisitation samt omhändertagande av otillåtna föremål vid HVB för att säkerställa en trygg och säker vårdmiljö för barn och unga
- utifrån analysen i fråga om ökad differentiering av vården vid HVB, ta ställning till vilka HVB, oavsett driftsform, som bör ha tillgång till särskilda befogenheter
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 9 maj 2025.

Ivos tillsynsrapport i januari 2023

Den 11 januari 2023 tog regeringen emot en tillsynsrapport från Ivo om Sis särskilda ungdomshem 2021–2022 (regeringsuppdrag S2021/03345). I rapporten anförde Ivo att de åtgärder och satsningar som redan har genomförts inte haft tillräcklig effekt för att säkerställa att barn och unga, särskilt flickor, tillförsäkras en trygg och säker placering och att Ivo planerade att under 2023 fortsätta att följa upp identifierade brister och att ha ett särskilt fokus på att följa upp barns och ungas våldsutsatthet samt hur Sis förebygger och hanterar sexuella övergrepp.

I anslutning till att rapporten lämnades redovisade regeringen att den hade löpande möten med Sis för att följa utvecklingen och säkerställa att arbetet gick i rätt riktning. I det sammanhanget presenterade regeringen följande prioriterade åtgärder (regeringen.se):

- Sis fick ökade anslag för att möjliggöra ett kompetens- och kvalitetslyft på myndigheten (140 miljoner kronor årligen från 2023).
- Sis har sedan tidigare i uppdrag att utveckla sitt våldsförebyggande arbete med särskilt fokus på särskilt utsatta barn och ungdomar (S2021/08111). Uppdraget delredovisades i mars 2023 och slutredovisades i mars 2024.
- Sis fick i regleringsbrevet för 2023 återrapporteringskrav om att analysera och bedöma resultatet av de åtgärder som myndigheten vidtagit för att tillgodose behovet av en trygg miljö samt de åtgärder som har vidtagits för att förebygga och motverka sexuella övergrepp och otillbörliga relationer vid myndigheten.

Handlingsplan med anledning av Ivos tillsyn av Sis särskilda ungdomshem 2021–2022

I februari 2023 beslutade Sis generaldirektör om en myndighetsövergripande handlingsplan med anledning av Ivos ovan nämnda tillsyn av Sis ungdomshem 2021–2022 (dnr 1.1.3-1550-2023). När det gäller fysiska ingripanden planeras bl.a. följande åtgärder med anledning av Ivos iakttagelser:

- Ta fram förslag på upplägg, kostnader och konsekvenser för att ge redan anställda samma utbildning i konflikthantering som ingår i den nya grundutbildningen.
- Genomföra förstärkt utbildning i konflikthantering för alla medarbetare som arbetar klientnära.
- Analysera behovet av lagstöd och förstärkta utbildningsinsatser när det gäller fysiska ingripanden.
- Följa upp åtgärderna för att minska användandet av avskiljningar som har pågått fram till årsskiftet 2022/2023. Eventuella behov av ytterligare beslut bör utredas.

Regleringsbrev för 2024

Av regleringsbrevet för 2024 (S2023/03257 [delvis]) framgår att Sis sedan tidigare har i uppdrag att årligen redovisa, analysera och bedöma resultatet av de åtgärder som har vidtagits för att tillgodose behovet av en trygg miljö för de som vårdas samt för personalen vid myndigheten. Inom ramen för detta ska myndigheten särskilt redovisa, analysera och bedöma resultatet av de åtgärder som har vidtagits i syfte att förebygga och motverka sexuella övergrepp och otillbörliga relationer vid myndigheten. Detta ska redovisas i årsberättelsen i februari 2024.

I regleringsbrevet ges Sis vidare bl.a. följande uppdrag.

- Säkerställa att erforderliga förberedelser vidtas inför ikraftträdandet av ny lagstiftning. Bland annat ska myndigheten säkerställa tillgången till lämplig utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Myndigheten ska planera förberedelserna och föra dialog om dessa med Regeringskansliet (Socialdepartementet) under 2024 fram till ikraftträdandet av ny lagstiftning. En proposition är aviserad till den 7 mars 2024.
- Utveckla myndighetens normeringsarbete med t.ex. metodstöd i syfte att säkerställa en rättssäker och enhetlig rättstillämpning av Statens institutionsstyrelsens särskilda befogenheter. En redovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 maj 2024.
- Analysera och beskriva på vilket sätt myndigheten arbetar för att förebygga och förhindra brott inom ramen för sina uppgifter. Statens institutionsstyrelse ska beskriva de viktigaste resultaten och prioriterade utvecklingsområden i arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 oktober 2024.
- Följa upp flicksatsningen som pågick 2021 – 2022 och utvärdera hur placerade flickors behov av insatser uppfylls. Myndigheten ska analysera vilka olika typer av insatser som behövs för placerade flickor, vilka behov av insatser som uppfylls helt eller delvis samt vilka behov som inte uppfylls. En prognos för vilka olika typer av behov av insatser som placerade flickor kommer att behöva framöver ska också ingå. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 maj 2024.

Utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem

Regeringskansliet beslutade den 31 mars 2022 att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag på åtgärder som syftar till att säkerställa en trygg och säker miljö på Sis särskilda ungdomshem (S2022/01953), Uppdrag att utreda vissa särskilda befogenheter vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem (S 2022:C).

Den 28 juni 2023 utökades uppdraget till att även utreda vissa frågor som rör SiS-hem för de som vårdas enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM.

Den 14 juni 2023 lämnades en delredovisning, promemorian Utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2023:20). I promemorian föreslår utredaren åtgärder som ska bidra till att säkerställa vården, ordningen och säkerheten på särskilda ungdomshem och LVM-hem och minska risken för avvikelser och fritagningar från sådana hem. Utredaren föreslår bl.a. förbud mot egen teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster på vissa hem, individuella inskränkningar för de som inte får ha egen teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster och individuella inskränkningar för de som vårdas enligt LVU eller LVM på Sis-hem där en förhöjd säkerhetsklassificering inte gäller. Promemorian har beretts i Regeringskansliet och den 7 mars 2024 beslutade regeringen om en proposition med förslag om att tillgången till bl.a. mobiltelefoner och internet ska begränsas för barn och unga som vistas på särskilda ungdomshem. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 maj 2024.

Den 20 juni 2023 utökades uppdraget till att även omfatta allmän inpasseringskontroll och de särskilda befogenheterna rumsvisitation, kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning (S2023/02093).

Den 20 november 2023 fick utredaren ännu ett tilläggsuppdrag (S2023/03069) att bl.a. analysera och ta ställning till om det ska införas en ny reglering i LVM, LVU och lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård som ger Sis möjlighet att av ordnings- och säkerhetsskäl besluta om att tillfälligt hålla barn, unga och klienter i avskildhet.

Här framgår vidare att en delredovisning om avskildhet i anslutning till dygnsvila ska lämnas senast den 29 april 2024. En proposition är aviserad till juli 2024.

Övriga delar, som omfattar rumsvisitation, kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning, allmän inpasseringskontroll, avskildhet av ordnings- och säkerhetsskäl samt elektronisk övervakning ska presenteras senast den 15 oktober 2024.

Alternativa metoder och arbetssätt till tvångsåtgärder

I juni 2023 gav regeringen Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) i uppdrag att genomföra kunskapssammanställningar om alternativa metoder och arbetssätt till tvångsåtgärder inom den psykiatriska tvångsvården, den rättspsykiatriska vården och den statliga institutionsvården med syftet att minska antalet tvångsåtgärder (S2022/04744 och S2023/02103, delvis). I uppdraget ingår att sprida och kommunicera resultaten av arbetet till berörda aktörer på ett lättillgängligt och målgruppsanpassat sätt.

Uppdraget ska delredovisas senast den 20 december 2023 och den 20 december 2024. SBU ska senast den 20 december 2025 slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en bedömning av eventuella behov av fortsatta utvecklingsinsatser inom området och förslag på hur SBU kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

Uppdrag om utveckling av integrerad vård för barn och unga vid Sis särskilda ungdomshem

På uppdrag av regeringen samordnar Socialstyrelsen ett arbete för att utveckla särskilda former för integrerad vård inom Sis för att förbättra vården för vissa unga som vårdas vid Sis med stöd av LVU och som även har stora behov av psykiatrisk vård. Pilotprojektet genomförs 2021–2024 (S2019/00643/FST och S2019/03898/FS [delvis]). Satsningen är tidsbegränsad med slutlig utvärdering 2025. Pilotprojektet syftar till att utvärdera om en integrerad vårdform kan vara ett ändamålsenligt och effektivt sätt att tillgodose målgruppens sammantagna behov av vård från både psykiatri och Sis. Den integrerade vårdformen ska syfta till utslussning till andra vård- och boendeformer för långsiktiga lösningar med samtycke och samverkan med vårdgivare på barnets eller den unges hemort.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025. Delredovisningar av uppdraget lämnas årligen senast den 31 maj.

En reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård

Den 5 februari 2024 beslutade regeringen om ett uppdrag för en särskild utredare (dir. 2024:13) att se över den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation. Syftet är att stärka den statliga barn- och ungdomsvårdens vårdande uppdrag och del i vårdkedjan för att säkerställa att barn och unga ges en trygg och kvalitativ vård, skola och behandling. Översynen är ett led i en reformering av den statliga barn- och ungdomsvården.

Utredaren ska bl.a.

- analysera om den statliga barn- och ungdomsvårdens organisation av verksamheten är ändamålsenlig och effektiv och lämna förslag på hur verksamheten i stället kan organiseras
- föreslå åtgärder för att stärka barnrätts- och rättssäkerhetsperspektivet inom den statliga barn- och ungdomsvården, bl.a. åtgärder som säkerställer att det inte förekommer någon form av våld eller att tvångsåtgärder vidtas utan stöd i lag
- analysera vilka behov det finns av en mer ändamålsenlig utslussning och eftervård efter en placering inom den statliga barn- och ungdomsvården
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 25 april 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om placeringsformer för barn och unga behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU17 Barn och unga inom socialtjänsten. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:124).

Utskottet behandlade regeringens skrivelse 2022/23:49 Avskiljningar vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem i betänkande 2022/23:SoU24 (sju res. S, SD, V, C, MP). I sammanfattningen uttalade utskottet följande: Skrivelsen handlar om arbetet med det tillkännagivande om effekten av Statens institutionsstyrelses åtgärder för att minska antalet avskiljningar och vilka fortsatta insatser som krävs för att avskiljningarna ska upphöra som riksdagen beslutade om i april 2022. Utskottet ansåg liksom regeringen att de vidtagna åtgärderna och den fullgjorda återrapporteringen innebar att tillkännagivandet är slutbehandlat. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2022/23:98, rskr. 2022/23:169).

Tilkännagivande om sammanhållna vårdinsatser

I betänkande 2021/22:SoU37 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem föreslog utskottet fyra tillkännagivanden till regeringen varav ett avser sammanhållna vårdinsatser. Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 15 – 16, ingen res.):

Utskottet konstaterar liksom tidigare (bet. 2020/21:SoU33 och 2021/22:SoU6) att barn och unga som placeras vid Sis särskilda ungdomshem ofta har komplexa behov och behöver anpassad vård. Vidare är många barn och unga som vårdas vid ungdomshemmen i behov av omfattande insatser. Detta gäller särskilt barn och unga som behöver psykiatrisk vård. Utskottet anser att det är av stor betydelse att det vid ungdomshemmen finns specialistkompetens att tillgå i tillräcklig omfattning för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ge adekvat vård till barn och unga med komplexa vårdbehov. Utskottet kan konstatera att Sis uppdrag är beroende av att andra aktörer, primärt regionernas hälso- och sjukvård, ansvarar för sin del av vården. Utskottet noterar i sammanhanget rapporten Hälso- och sjukvård för barn och unga i samhällets vård – en utvärdering (2021/22:RFR11), som utskottet nyligen ställt sig bakom. Av rapporten framgår att erbjudandet om hälsoundersökningar skiljer sig åt beroende på var i landet barnet eller den unga personen placeras och på vilka bestämmelser placeringen stöder sig på. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att Sis inlett samverkan med tre regioner för att utveckla bättre anpassade insatser för ungdomar i social tvångsvård som samtidigt har behov av psykiatrisk vård (s.k. integrerad vårdform). Vidare noteras Socialstyrelsens uppdrag att utreda om Sis ska få möjlighet att initiera en samordnad individuell plan (SIP) under placeringen av barn och unga som ofta har behov av samordnade insatser från socialtjänst och hälso- och sjukvård. Utskottet ser positivt på det arbete som pågår men anser att fler åtgärder behövs för att barn och unga som vårdas vid Sis särskilda ungdomshem ska få tillgång till behövlig psykiatrisk och somatisk vård samt tandvård. Regeringen bör skyndsamt vidta åtgärder för att uppnå detta. Riksdagen bör med delvis bifall till

motionerna [...] ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:418).

Regeringen anför följande i skrivelse 2022/23:75:

Det pågår flera utredningar som tar sikte på tillkännagivandet. Utredningen om barn och unga i samhällets vård (S 2021:06) har i uppdrag att se över Statens institutionsstyrelses (SiS) möjligheter att initiera SIP (Samordnad individuell plan), och att se över om SiS hälso- och sjukvårdsuppdrag behöver förtydligas (dir. 2021:84). Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2023. Ett regeringsuppdrag till SiS och Socialstyrelsen om pilotprojektet Integrerad vårdform pågår t.o.m. 2025. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om samverkan med kommunerna

I betänkande 2021/22:SoU37 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem föreslog utskottet fyra tillkännagivanden till regeringen varav ett avser samverkan med kommunerna. Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 16, ingen res.):

Utskottet noterar att det framgår av Statskontorets rapport (2022:4) att det förekommer brister i samverkan mellan Sis och socialtjänsten och att de olika parternas ansvar och roller behöver förtydligas. Enligt rapporten är detta särskilt angeläget i samband med utskrivning från Sis och Statskontoret föreslår bl.a. att Sis tydliggör sina rutiner till stöd för bedömning om utskrivning. Utskottet noterar vidare att rapporten bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser att det är av största vikt att samverkan mellan Sis och kommunen kan förbättras i samband med att en placering avslutas och regeringen bör verka för detta. Riksdagen bör därför, med bifall till motion [...], ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:418).

Regeringen anför följande i skrivelse 2022/23:75:

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om samverkan med kommunerna i samband med att kommunen avser att avsluta en placering, (bet. 2021/22:SoU37 s. 16). Ärendet bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om en särskild enhet inom Kriminalvården

I betänkande 2021/22:SoU37 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem föreslog utskottet fyra tillkännagivanden till regeringen varav ett avser en särskild enhet inom Kriminalvården. Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 22–23, 1 res. S, V, MP):

När det gäller det som efterfrågas om att det ska inrättas en ny enhet inom Kriminalvården som ska överta ansvaret från socialtjänsten och Statens institutionsstyrelse för unga som begår grova brott vill utskottet anför följande. Socialutskottet delar justitieutskottets bedömning att det är positivt att en utredning nu tillsatts som bl.a. ska se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövande

påföljder för omyndiga. Socialutskottet anser emellertid liksom justitieutskottet att det är viktigt att detta arbete också leder fram till ett förslag som innebär att det inrättas en sådan enhet inom Kriminalvården. Det finns därför anledning för riksdagen att med bifall till motion [...] göra ett tillkännagivande till regeringen om detta.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:418).

Regeringen anför följande i skrivelse 2022/23:75:

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en särskild enhet inom Kriminalvården som ska överta ansvaret från socialtjänsten och Statens institutionsstyrelse för unga som begår grova brott (bet. 2021/22:SoU37 s. 22 f.). Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga (Ju 2021:17) har i uppdrag att göra en översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare under 18 år och föreslå lämpliga förändringar (dir. 2021:99). Uppdraget ska redovisas senast den 3 augusti 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om en bred översyn av tvångsvården

Utskottet föreslog i betänkande 2020/21:SoU38 Frågor om tvångsvård ett tillkännagivande till regeringen om en bred översyn av tvångsvården.

Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 23–24, 1 res. S, MP):

Att vara föremål för vård med tvång är ingripande för den enskilde. Enligt utskottet bör tvångsvård inte i första hand handla om att skydda den enskilde eller det allmänna utan om att erbjuda den enskilde en god, säker, effektiv och ändamålsenlig vård. Utskottet kan konstatera att det sedan en tid pågår arbeten i flera delar inom tvångsvårdens område. Enligt utskottet är det emellertid nu dags att se över tvångsvården som helhet. Oavsett vilket slags tvångsvård det är fråga om gör sig vissa generella ställningstaganden gällande. Som exempel kan nämnas att det är angeläget att de utredningar som görs är rättssäkra, tillförlitliga och evidensbaserade. Vidare bör personal inom tvångsvården liksom inom den närliggande vården och omsorgen ha god utbildning och tillförsäkras regelbunden fortbildning på området. Allt detta är en förutsättning för att få väl underbyggda beslut om tvångsvård. Det är vidare angeläget att den tvångsvård som ges är trygg, säker och effektiv och att vården följs upp kontinuerligt under vårdtiden. Viktigt är även att ansvarsfördelningen mellan de olika huvudmännen och aktörerna är klar liksom att samverkan dem emellan är god. Beslut om att vården ska upphöra ska enligt utskottets uppfattning fattas på underbyggda utredningar, och efter ett beslut om att vården ska upphöra bör man följa upp beslutet under en väl tilltagen tid. När det gäller tvångsvård av barn och unga är det vidare viktigt att de får bli mer delaktiga i besluten och i vården så att deras rättigheter tillgodoses. Utskottet anser därför att regeringen bör se över hela vårdkedjan i en bred översyn av tvångsvården. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen tillkänna med delvis bifall till motionerna [...]

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:378).

Regeringen angav följande i skrivelse 2022/23:75:

Regeringen avser att i ett första steg ta hand om det tidigare lämnade tillkännagivandet om ansvar för vård vid sam sjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom m.m. (bet. 2018/19:SoU15 punkt 18, rskr. 2018/19:193, se punkt S 21).

Frågan samordnas med övrigt pågående lagstiftningsarbete som rör lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT).

Samsjuklighetsutredningen (S 2020:08) har bl.a. haft i uppdrag att analysera för- och nackdelar med en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt LVM eller LPT, och om möjligt föreslå hur frågan kan hanteras vidare. Den 28 oktober 2021 beslutade regeringen ett tilläggsdirektiv till utredningen. Tilläggsuppdraget innefattade bland annat att utredaren skulle lämna förslag på en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt LVM eller LPT. Utredningstiden förlängdes samtidigt. I november 2021 redovisade Samsjuklighetsutredningen uppdraget enligt de ursprungliga direktiven i delbetänkandet Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93). Delbetänkandet har remissbehandlats. Samsjuklighetsutredningens slutbetänkande Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja (SOU 2023:5) överlämnade den 31 januari 2023. Remissbehandling pågår av slutbetänkandet.

Utredningen om vissa tvångsvårdsfrågor (S 2021:02) har haft i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor gällande den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården (dir. 2021:36).

Utredningens slutbetänkande God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40) har remissbehandlats [ett skrivfel i betänkandets titel har korrigerats]. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Flera lagändringar har genomförts i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och förslag till fler lagändringar bereds för att ytterligare stärka barnrättsperspektivet i lagen. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om alternativa placeringsformer för flickor

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU6 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem ett tillkännagivande till regeringen om alternativa placeringsformer för flickor. Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 18, 1 res. S, MP):

Regeringen konstaterar i skrivelsen att Sis saknar adekvata behandlingsmetoder för vissa målgrupper, bl.a. flickor. Utskottet noterar uppdraget i mars 2021 till Statskontoret att analysera förutsättningarna för Sis att bedriva vård av barn och unga som vårdas enligt LVU och att särskilt fokus i uppdraget ska ligga på vården av flickor. Vidare noterar utskottet uppdraget till Socialstyrelsen om en integrerad vårdform samt att särskilda satsningar ska påbörjas inom Sis under 2021 med målet att vården av flickor och kvinnor ska utvecklas för att bättre svara mot deras vårdbehov och för att garantera deras trygghet och säkerhet.

Utskottet anser att det är angeläget att flickors trygghet och säkerhet är en prioriterad fråga i det fortsatta utvecklingsarbetet. Enligt utskottet behövs det alternativa placeringsformer som är särskilt anpassade till flickors behov. Regeringen bör därför ge en lämplig myndighet i uppdrag att utreda möjligheten till sådana placeringsformer. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna [...] ställer sig bakom det utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:64).

Regeringen angav följande i skrivelse 2022/23:75:

Regeringens uppdrag till Statskontoret om Statens institutionsstyrelsens förutsättningar att bedriva ändamålsenlig vård med särskilt fokus på vård av flickor redovisades den 31 mars 2022. Regeringen överväger att ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, som följer upp och analyserar hälso- och sjukvården och omsorgen ur ett patient- och brukarperspektiv, ett uppdrag att analysera och utreda möjligheten till alternativa placeringsformer som är särskilt anpassade till flickors behov. Resultatet av Statskontorets analys samt uppdraget att analysera och utreda möjligheten till alternativa placeringsformer som är särskilt anpassade till flickors behov, bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma i frågan. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågor om HVB- och familjehemsplaceringar kan utskottet konstatera att det pågår ett omfattande arbete på området. Utskottet vill inledningsvis nämna beredningen av betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) som lämnades i november 2023 och där syftet varit att lämna förslag som säkerställer att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Därtill kan nämnas den nyligen tillsatta utredningen om stärkt barnperspektiv vid vård enligt LVU och en översyn av grunderna för vård (dir. 2023:160) samt att regeringen i december 2023 beslutade att inrätta en nationell samordnare för den sociala barn- och ungdomsvården (S2023/03211) med uppgift att bl.a. lämna förslag på hur det kan skapas fler platser i familjehem och hem för vård eller boende (HVB). Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motionerna 2023/24:1396 (M) yrkande 8, 2023/24:2481 (C) yrkande 34 och 2023/24:2617 (S) yrkande 81. Motionerna bör avslås.

Utskottet kan konstatera att det under de senare åren har bedrivits omfattande arbete för att komma tillrätta med förhållandena vid de särskilda ungdomshemmen. En del av det arbetet har sin grund i tillkännagivanden från riksdagen. Här kan exempelvis nämnas regeringens skrivelse 2022/23:49 (se bet. 2022/23:SoU24, prot. 2022/23:98, rskr. 2022/23:169) och utskottets betänkande 2021/22:SoU37 (rskr 2021/22:418, skr. 2022/23:75). När det gäller motionsyrkandena om vård och behandling på dessa hem samt om säkerheten där ser utskottet mycket positivt på den helt nyligen tillsatta utredningen som ska se över den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation (dir 2024:13). Syftet är att stärka den statliga barn- och ungdomsvårdens vårdande uppdrag och del i vårdkedjan för att säkerställa att barn och unga ges en trygg och kvalitativ vård, skola och behandling. Översynen är ett led i en reformering av den statliga barn- och ungdomsvården. Därtill kan nämnas regeringens nyligen beslutade proposition om begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem. Utskottet anser sammantaget att det mot denna bakgrund inte finns skäl för något tillkännagivande till regeringen när

det gäller motionerna 2023/24:1422 (M), 2023/24:2217 (M) och 2023/24:2617 (S) yrkande 82. Motionerna bör avslås.

Av samma skäl finns det inte heller anledning för ett tillkännagivande med anledning av motion 2023/24:2062 (SD) yrkandena 3 och 4. Motionen bör avslås.

När det gäller motionsyrkandena om en reform av tvångsvården för barn och unga vill utskottet dessutom påminna om utskottets tillkännagivande om en bred översyn av tvångsvården (bet. 2020/21:SoU38, rskr 2020/21:378). Något tillkännagivande är inte nödvändigt med anledning av motion 2023/24:2669 (MP) yrkandena 129, 131–133, 135, 136 och 138. Motionen bör avslås.

Uppföljning och stöd efter placeringen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lagkrav för uppföljning efter placeringen, uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen, stöd efter tvångsvård och åldersgränser för vård efter placering.

Jämför reservation 15 (S, MP), 16 (MP), 17 (S, C, MP), 18 (SD) och 19 (MP).

Motionerna

Lagkrav för uppföljning efter placeringen

I kommittémotion 2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att tydliggöra socialtjänstens ansvar för unga som lämnar samhällsvård. Motionärerna anför att lagtexten bör ändras på det viset att socialnämnden ”ska” inte ”får” besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av socialtjänstlagen upphört. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att beskriva eftervårdens innehåll och definiera eftervården. Motionärerna anför att det bör framgå av socialtjänstlagen vad eftervården ska innehålla för att säkerställa att unga som lämnar samhällsvård får de resurser och det stöd som de behöver.

Uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen

I kommittémotion 2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att inkludera ett krav på uppföljning. Motionärerna anför att det bör finnas ett krav i lagtexten på att socialtjänsten ska följa upp och utvärdera den eftervård som tillhandahålls.

Stöd efter tvångsvård

I kommittémotion 2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 35 föreslås ett tillkännagivande om att utreda hur socialtjänstens stöd ska se ut efter att vården enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU, upphör.

Åldersgränser för vård efter placering

I kommittémotion 2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att i lag utveckla och förtydliga eftervårdsstöd och hjälp till samhällsvårdade ungas övergång till vuxenlivet, även efter fyllda 18–21 år. Motionärerna anför att det är av stor vikt för barn och unga att de får vuxenstöd bl.a. efter avslutad placering.

I kommittémotion 2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att förlänga tiden då en ungdom kan få samhällets stöd. Motionärerna anför att en ungdom ska ha rätt till stöd enligt socialtjänstlagen fram till 25 års ålder. Ungdomar som närmar sig myndighetsåldern kan behöva eftervårdsinsatser även efter det att fyllt 18 år.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Av 5 kap. 1 § 10 SoL framgår att socialnämnden i sin omsorg om barn och unga ska tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av sluten ungdomsvård enligt LSU upphört.

Vidare framgår av 11 kap 4 b § att socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört. En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i LVU, föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Bestämmelser om uppföljning när vård enligt LVU upphör finns i 21 b och 21 c §§ den lagen.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

När vård med stöd av lagen inte längre behövs ska socialnämnden enligt 21 § LVU besluta att vården ska upphöra. Socialnämnden får inte besluta att vård enligt 2 § ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt. Nämnden ska noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne. Vård som har beslutats med stöd av 2 § ska upphöra senast

när den unge fyller 18 år. Vård som har beslutats med stöd av 3 § ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Av 21 b § framgår att socialnämnden ska följa upp situationen för den som är under 18 år när vård upphör enligt 21 §. Om den unge ska återförenas med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne när vården upphör men återföreningen behöver förberedas, ska socialnämnden följa upp den unges situation först när återföreningen har skett.

Vid en uppföljning enligt 21 b § får socialnämnden konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs (21 c §). Socialnämnden får samtala med den unge utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. När uppföljningen inleds respektive avslutas ska socialnämnden underrätta den unge, om den unge har fyllt 15 år, och vårdnadshavare som berörs. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes. Uppföljningen ska också avslutas om nämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § första stycket SoL.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende med stöd av SoL eller LVU ska tillämpas vid placering av barn och unga i något av dessa hem (1 kap. 1 §).

När det gäller stöd och hjälp enligt 5 kap. 1 § SoL sedan vården har upphört finns följande allmänna råd (HSLF-FS 2019:25):

Socialnämnden bör vid bedömningen av ett barns eller en ungs persons behov av stöd och hjälp efter avslutad vård i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende beakta behovet av fortsatt kontakt med hemmet där han eller hon har varit placerad. Barnets eller den ungs behov av personligt stöd bör uppmärksammas och tillgodoses.

Om en ung person efter placeringen ska ha ett eget boende, bör nämnden tillgodose hans eller hennes behov av stöd och hjälp med frågor om ekonomi och med att ordna bostad, studier eller arbete.

Om barnet efter placeringen ska återvända till det egna hemmet, bör nämnden tillgodose vårdnadshavarens behov av stöd i föräldrarollen.

Pågående arbete

Barn och unga i samhällsvård

Som angetts tidigare lämnades betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) november 2023. Syftet med uppdraget har varit att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Utredningen beskrivs närmare tidigare i betänkandet under Placeringsformer för barn och unga.

När det gäller förslag som lämnas om när samhällsvård upphör nämns bl.a. att det från 16 års ålder ska ingå i en skälig levnadsnivå att få känslomässigt stöd, samt stöd med frågor som rör boende, utbildning, arbete, ekonomi, tandvård och hälso- och sjukvård. Stödet ska kunna ges upp till 25 års ålder och vistelsekommunen ska ansvara för att ge stödet. Vidare föreslås att socialnämnden inför det att samhällsvård upphör ska informera den enskilde om rätten till stödinsatser.

Betänkandet bereds i Regeringskansliet och har remitterats med svarsdag senast den 22 mars 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om uppföljning och stöd till placerade barn och unga behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU17 Barn och unga inom socialtjänsten. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:124).

Tillkännagivande om uppföljning och stöd efter en placering utanför hemmet

Utskottet föreslog i betänkande 2020/21:SoU19 Frågor om placerade barn och unga ett tillkännagivande till regeringen om uppföljning och stöd efter en placering utanför hemmet. Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 30, 1 res. S, V, MP):

Utskottet anser att det behövs bestämmelser i SoL som innebär att socialnämnden blir skyldig att följa upp ett barns situation under minst tolv månader efter att placeringen har upphört och barnet har återförts till sin ursprungsfamilj. Vidare bör det i SoL införas bestämmelser som gör det tydligt vilket stöd ett barn eller en ungdom bör ha efter att vården har avslutats. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna [...] ge regeringen till känna.

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:187).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75:

Regeringen beslutade den 17 mars 2022 propositionen Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat (prop. 2021/22:178, bet. 2021/22:SoU33, rskr. 2021/22:322). I propositionen bedömer regeringen att tillkännagivandet har delvis tagits omhand genom bestämmelsen om att socialnämnden ska följa upp situationen för den som är under 18 år när vården enligt LVU upphör (s. 14). Vad gäller tillkännagivandet i den del som avser socialnämndens skyldighet till uppföljning och stöd efter en placering utanför hemmet avvaktar regeringen Utredningen om barn och unga i samhällets vårds (S 2021:06) betänkande som ska lämnas senast den 31 oktober 2023 (dir. 2021:84 och dir. 2023:13). Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

I ett par motionsyrkanden efterfrågas en ändring i lagtexten från ”får” till ”ska” när det gäller socialnämndens ansvar för uppföljning efter avslutad vård och om att i lag beskriva eftervårdens innehåll och definiera eftervården. Utskottet noterar inledningsvis beredningen av betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) med de förslag som lämnas om när samhällsvård upphör. Därtill kan nämnas ett tillkännagivande om uppföljning och stöd efter en placering utanför hemmet med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) som riksdagen tidigare beslutat om (bet. 2020/21:SoU19, rskr. 2020/21:187) och det som regeringen anför i skrivelse 2022/23:75. Utskottet anser sammantaget att det inte finns skäl för ett tillkännagivande och motion 2023/24:926 (MP) yrkandena 1 och 2 bör avslås.

Av samma anledning finns det inte heller skäl för något tillkännagivande med anledning av motionerna 2023/24:926 (MP) yrkande 3 om uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen, 2023/24:2481 (C) yrkande 35 om stöd efter tvångsvård, 2023/24:926 (MP) yrkande 4 och 2023/24:2075 (SD) yrkande 21 om åldersgränser för vård efter placering.

Barns rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barns rätt att komma till tals samt ombud och stödperson till barn.

Jämför reservation 20 (MP), 21 (S) och 22 (MP).

Motionerna

Barns rätt att komma till tals

I kommittémotion 2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en stärkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar enligt LVU. Motionärerna hänvisar till förslaget från utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40).

Ombud och stödperson till barn

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 127 föreslås ett tillkännagivande om barnombud. Motionärerna anför att utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) har lämnat förslag om bl.a. en aktör som ger stöd till barn med omfattande behov av stöd som av någon anledning saknar sådant från vuxna i sin närhet. Motionärerna ställer sig bakom förslaget om ett oberoende barnombud.

I kommittémotion 2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen i sitt arbete bör arbeta för möjligheten att ge barn som är placerade i familjehem eller på institution enligt SoL eller LVU ett barnombud. Motionärerna anför att placerade barn bör ges ett barnombud som är oberoende av socialtjänsten och andra myndigheter.

I kommittémotion 2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att barn oavsett ålder ska ges rätt till offentligt biträde vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter fattade av Statens institutionsstyrelse. Motionärerna hänvisar till förslaget från utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40). I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om en pilotverksamhet med oberoende barnombud eller barnrättsbyråer från civilsamhället, med en plan för utvärdering. Motionärerna hänvisar till förslaget från utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att Barnombudsmannens uppdrag bör utökas med möjligheten att också driva enskilda principiellt viktiga mål när barns rättigheter kränkts. Motionärerna anför att Diskrimineringsombudsmannen har mandat att driva principiellt viktiga fall som rör enskilda individer vilket skiljer sig från Barnombudsmannens mandat. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att göra det obligatoriskt att tilldela barnet ett eget ombud vid utredning om vårdnadsöverflyttning enligt socialtjänstlagen. Motionärerna anför att de önskar ett sådant tillägg till de förslag som lämnats i bl.a. En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) och Tryggare hem för barn (SOU 2022:71).

I motion 2023/24:2361 av Sanne Lennström och Ardalan Shekarabi (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att verka för lokala fristående barnombud i hela landet.

Gällande rätt

Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska artiklarna 1–42 i Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2020.

I artikel 3 i konventionen finns principen om barnets bästa, vilken ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.

Av artikel 12 framgår att det barn som är i stånd att bilda egna åsikter har rätt att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Vidare anges att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Pågående arbete

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen anför i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr.9 avsnitt 7.5 s. 193) att den kommer att fortsätta att vidta åtgärder för att säkerställa att barnkonventionen får genomslag inom olika politikområden för att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Det krävs ett fortsatt långsiktigt, systematiskt och strategiskt arbete med utgångspunkt i barnkonventionen och Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, prot. 2010/11:25, rskr. 2010/11:35) för att barnets rättigheter ska få genomslag i praktiken. I detta arbete har Barnombudsmannen en central roll.

Barn och unga har rätt till delaktighet och inflytande och deras erfarenheter och åsikter ska tas tillvara. För att kunna utkräva sina rättigheter behöver de ha kännedom om dem och kunskap om vart de ska vända sig när de behöver stöd eller vill klaga på rättighetskränkningar. Regeringen anser att arbetet med barns möjligheter till delaktighet och inflytande måste fortsätta. Betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) överlämnades till regeringen den 23 augusti 2023. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I arbetet med att barnets rättigheter ska få genomslag är det civila samhällets organisationer en viktig samarbetspart. Regeringen för en systematisk dialog med organisationer inom ramen för Barnrättsdelegationen och är medveten om vikten av kontinuerligt stöd för att organisationerna ska kunna bedriva en verksamhet med kvalitet för barn. Regeringen avser att fortsätta delta i arbetet med att stärka skyddet av barnets rättigheter på internationell nivå.

Regeringen anför vidare att den ska arbeta för att säkerställa att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda och åtnjuta det skydd och det stöd som lagstiftningen garanterar. Det är angeläget att arbetet med att uppmärksamma de barn som löper förhöjd risk att utsättas för rättighetskränkningar fortsätter. För att säkerställa barns rättigheter och förbättra barns uppväxtvillkor i områden med socioekonomiska utmaningar krävs en rad insatser inom olika utgiftsområden (se utg.omr. 12 avsnitt 6, utg.omr. 13 avsnitt 4, 5 och 6, utg.omr. 16 avsnitt 3 och utg.omr. 18 avsnitt 3).

Regeringen anför vidare i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr.9 avsnitt 6.5 s. 171) att barns rättigheter och trygghet är ett prioriterat område. Synen på barn som rättighetsbärare och barns rätt till skydd och vård ska värnas. Där finns enligt regeringen behov av fortsatta reformer för att säkerställa att barnets bästa alltid kommer först. Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, behöver därför reformeras och ersättas med en ny, mer överskådlig och pedagogisk lag som utgår från barnkonventionens syn på barnet som rättighetsbärare. Regeringen avser att genomföra förslag ur riksdagens utredning Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (S2022/0472) och förslag som lämnades i betänkandet Barns

och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Därtill finns enligt regeringen behov av att utreda förutsättningarna för obligatoriska drogtestar av föräldrar eller vårdnadshavare vid umgänge eller vid vårdens upphörande. Regeringens ambition är att åstadkomma ett paradigmskifte för att barnets rättigheter ska få bättre genomslag i tvångsvårdslagstiftningen för barn och unga. I detta syfte anslår regeringen medel till anslaget 1:11 Rättsliga biträden m.m. inom utgiftsområde 4 och anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. inom utgiftsområde 9 (prot. 2023/24:48, rskr. 2023/24:88).

Vidare nämns att ett förslag till en ny socialtjänstlag ska presenteras under 2024 och att regeringen avser att lämna en lagrådsremiss om en ny socialtjänstlag sen våren 2024 (avsnitt 6.5 s. 173). Se under rubriken Insatser för barn och unga tidigare i betänkandet.

Kunskapslyftet för barnens rättigheter

I oktober 2023 redovisade Statskontoret ett regeringsuppdrag om att följa upp och analysera regeringens kunskapslyft för barnets rättigheter i statliga myndigheter, regioner och kommuner, Kunskapslyftet för barnens rättigheter (2013:16).

Statskontoret lämnar följande förslag till regeringen:

- Ta fram en handlingsplan för barnrättsarbetet i myndigheter, kommuner och regioner.
- Ge strategiskt viktiga myndigheter i uppdrag att tillhandahålla stöd till kommuner och regioner i tillämpningen av barnkonventionen.
- Ge länsstyrelserna i uppdrag att sprida och förankra stödet bland kommuner och regioner.
- Ge länsstyrelsen i Dalarna ett fortsatt nationellt samordningsuppdrag.
- Ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att samla och samordna statistik över barns levnadsvillkor samt att tillhandahålla stöd i hur statistiken kan tolkas och användas.
- Ge Barnombudsmannen i uppdrag att samla in och samordna relevant stödmaterial.
- Ge Barnombudsmannen ett fortsatt uppdrag att samla in rättspraxis och analysera myndigheternas resultat.

Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer regeringen att beakta redovisningen från Statskontoret i arbetet med insatser för att sprida kunskap om barnets rättigheter och barnkonventionen.

Utredningen om förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter lämnade sitt betänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) i augusti 2023.

Utredningen föreslår bl.a.

- en stärkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar samt beslut om särskilda befogenheter enligt LVU
- en försöksverksamhet med statsbidrag till barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud
- förbättrade möjligheter att få ett offentligt biträde och överklaga beslut om särskilda befogenheter på Sis-hem.

Betänkandet remitterades med svarsdag senast den 19 februari 2024 och bereds nu i Regeringskansliet.

En uppväxt fri från våld

Regeringen beslutade i maj 2021 att uppdra åt en särskild utredare att lämna ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin ska anlägga ett helhetsperspektiv och möjliggöra en sammanhållen inriktning för arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn under den närmaste tioårsperioden.

I januari 2023 lämnades betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70).

Betänkandet har remitterats med sista svarsdag den 7 augusti 2023 och bereds i Regeringskansliet.

Tryggare hem för barn

Regeringen beslutade den 16 september 2021 att uppdra åt en särskild utredare att se över regler i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. I uppdraget har ingått att ta ställning till om förutsättningarna för vårdnadsöverflyttning och adoption bör ändras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet samt behovet av åtgärder för att underlätta förutsättningarna för prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning för barn i familjehem. I uppdraget har även ingått att ta ställning till hur skyddet för barnet kan stärkas när det är fråga om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning.

I januari 2023 lämnades betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71).

Betänkandet har remitterats med sista svarsdag den 8 maj 2023 och bereds i Regeringskansliet.

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag

I det tidigare nämnda betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) finns flera förslag som syftar till ett förtydligt barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. Utredningen föreslår bl.a. följande.

- Socialtjänstlagens bestämmelse om barnets bästa ska anpassas till barnkonventionens lydelse. Den nuvarande bestämmelsen om barnets bästa omformuleras därför till att ange att vid alla åtgärder som rör barn ska i

första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Utredningen föreslår även en kompletterande bestämmelse som anger att vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

- Det anges i socialtjänstlagen att den som lämnar informationen till barnet så långt det är möjligt ska försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Först då kan artikel 3 och 12, om barnets bästa och barnets rätt att komma till tals, få genomslag i praktiken.
- Bestämmelsen i nuvarande 11 kap. 10 § första stycket tredje meningen SoL, som stadgar att om ett barn inte vill framföra sina åsikter så ska dessa klarläggas på annat sätt, ska upphävas. Utredningen menar att om barnet inte har förmåga att framföra några åsikter bör dessa klarläggas på annat sätt. Om barnet däremot väljer att inte framföra några åsikter ska detta respekteras och inte klarläggas på annat sätt.
- Regeringen tillsätter en utredning med uppdraget att utreda behovet av och förutsättningarna för oberoende barnombud (s. 56–61).

Betänkandet bereds i Regeringskansliet och av budgetpropositionen för 2024 framgår att regeringen avser att lämna en lagrådsremiss under senhösten 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om barns rättigheter behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU17 Barn och unga inom socialtjänsten. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:124).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att ett av förslagen i utredningen om förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) är en starkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser inte att något tillkännagivande med anledning av motion 2023/24:927 (MP) yrkande 1 är nödvändigt. Motionen bör avslås.

När det gäller motionsyrkandena om ombud och stödpersoner för barn noterar utskottet det nyss nämnda betänkande och förslagen däri om försöksverksamhet med statsbidrag till barnrättsbyråer med oberoende barnombud samt förbättrade möjligheter att få offentligt biträde och överklaga beslut om särskilda befogenheter på Sis-hem. Utskottet noterar vidare Statskontorets redovisning av uppdraget om en analys av regeringens kunskapslyft för barnets rättigheter. Utskottet anser inte heller att något tillkännagivande är nödvändigt med anledning av motionerna 2023/24:927 (MP) yrkandena 2, 4, 6 och 7, 2023/24:2075 (SD) yrkande 11, 2023/24:2361 (S) och 2023/24:2617 (S) yrkande 127. Motionerna bör avslås.

Barnfattigdom

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barnfattigdom.

Jämför reservation 23 (S), 24 (V) och 25 (MP).

Motionerna

Barnfattigdom

I partimotion 2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utarbeta en nationell handlingsplan mot barnfattigdom. Motionärerna anför att det behövs en nationell handlingsplan med långsiktiga barnkonsekvensanalyser av hur ekonomisk ojämlikhet påverkar barnfamiljer och särskilt utsatta grupper av barn. Det behövs förslag på riktade insatser för att minska påfrestningarna hos familjer som lever med små ekonomiska marginaler.

I kommittémotion 2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en kriskommission mot barnfattigdom. Motionärerna anför att den politik som förs av Tidöpartierna är en politik för ökad barnfattigdom genom att den innebär inskränkta möjligheter till stöd genom bl.a. föräldrapenning, barnbidrag och bostadsbidrag. Motionärerna motsätter sig sådana inskränkningar av välfärden för människor på flykt och föreslår bl.a. en kriskommission mot barnfattigdom. Ett likalydande förslag finns i kommittémotion 2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1. Motionärerna anför att en kriskommission behöver tillsättas för att ta fram förslag för att bekämpa barnfattigdom. Kommissionen ska utgå från ett barnrättsperspektiv och behandla både trygghetssystemen och kompensatoriska åtgärder riktade direkt till barnen.

I motion 2023/24:663 av Serkan Köse (S) föreslås ett tillkännagivande om att en nationell strategi mot barnfattigdom bör tas fram. Motionären anför att FN:s barnrättskommitté bl.a. har rekommenderat Sverige att undersöka de underliggande orsakerna till barnfattigdom och införa barnkonsekvensanalyser i alla beslut och processer som rör barn.

Gällande rätt

Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska artiklarna 1–42 i Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter i originaltexternas lydelse gälla som svensk lag. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2020.

I artikel 3 i konventionen finns principen om barnets bästa, vilken ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller

privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.

Pågående arbete

Barnfattigdom i Sverige–Årsrapport 2021

I Rädda Barnens senaste årsrapport om barnfattigdom i Sverige (2021) lämnas följande definition av barnfattigdom:

Rädda Barnens definition av barnfattigdom har utarbetats tillsammans med Tapio Salonen, professor i socialt arbete vid Malmö universitet. Det är ett sammansatt mått, som dels handlar om barn i familjer med låg inkomststandard och dels om barn i familjer som beviljats försörjningsstöd. Definitionen kan klassificeras som ett så kallat absolut fattigdomsmått, vilket innebär att inkomster under en viss miniminivå räknas som fattigdom.

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen föreslog i budgetpropositionen (prop. 2023/24:1 utg.omr.12 avsnitt 3.11 s. 60 f) att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget skulle förlängas t.o.m. den 30 juni 2024. Ett tillfälligt tilläggsbidrag har lämnats till barnfamiljer med bostadsbidrag under perioden juli 2022 t.o.m. december 2023. Regeringens förslag innebär en förlängning t.o.m. den 30 juni 2024 av tilläggsbidraget i oförändrad form.

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet 2023/24:SfU3, rskr. 2023/24:90).

FN:s barnrättskommitté

När FN:s barnrättskommitté i februari 2023 behandlade Sveriges kombinerade sjätte och sjunde rapport lämnades följande sammanfattande slutsatser och rekommendationer i punkt 36 under rubriken Levnadsstandard:

Kommittén noterar med uppskattning de åtgärder som vidtagits för att minska barnfattigdomen, och rekommenderar att konventionsstaten gör följande:

(a) Ytterligare skärper sin politik för att säkerställa att alla barn har en lämplig levnadsstandard, bland annat genom att höja socialbidragen för hushåll med en ensamstående förälder, asylsökande barn, barn som saknar uppehållstillstånd och barn till utländska föräldrar, genom att utveckla åtgärder för att förhindra hemlöshet, och genom att snabbt tillhandahålla lämpligt och långsiktigt subventionerat boende och andra stödåtgärder till behövande familjer.

(b) Säkerställer att alla kommuner har barnvänliga tillfälliga boenden eller nödboenden för behövande barn, att inga barn bor kvar på sådana boenden längre än 14 dagar och att sådana barn skyndsamt flyttas till långsiktiga boenden.

(c) Förhindrar att barn vräks från sina hem.

(d) Samlar in och offentliggör statistik över antalet barn i gatumiljöer och barn som bor på tillfälliga boenden och vidtar åtgärder för att på lämpligt sätt tillgodose deras behov.

Svar på skriftlig fråga

Den 21 juni 2023 besvarade äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje på en skriftlig fråga om barnfattigdom (sfr. 2022/23:783) av Anna Wallentheim (S). Ministern svarade följande:

Anna Wallentheim har frågat socialtjänstministern hur regeringen avser att arbeta för att den ekonomiska familjepolitiken utformas så att målet om att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer uppfylls.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Alla som kan arbeta ska göra det. Det är en grundläggande rättvisefråga och avgörande för att öka tryggheten och stärka välfärden. Genom arbete kan människor försörja sig själva, känna större delaktighet i samhället samt bidra till tillväxt och välfärd. Ett arbete innebär egenmakt och arbetsgemenskap som stärker såväl individer som familjer. Regeringen arbetar därför med flera initiativ och åtgärder för att stärka incitamenten för att arbeta. Det gäller inte minst utrikes födda kvinnor. Att fler kommer i arbete, vilket motverkar ohälsa och utanförskap, kommer också bidra till att fler barn växer upp under trygga och goda förhållanden.

Det riksdagsbundna målet för den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn.

Samtidigt kan det inte nog betonas att den ekonomiska situation som Sverige för närvarande befinner sig i med anledning av den höga inflationen är en ovanligt svår situation. Det är därför av största vikt att den ekonomiska politik som regeringen för i syfte att stötta ekonomiskt utsatta individer och hushåll är väl avvägd för att undvika att inflationen förvärras. Det är i synnerhet de hushåll med de minsta marginalerna som skulle drabbas allra hårdast av en ännu högre inflationsnivå.

För att ge ekonomiskt utsatta barnhushåll extra resurser har regeringen i sin vårandningsbudget 2023 lämnat förslag om att både höja och förlänga det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. Det är ett exempel på en träffsäker åtgärd i den situation vi befinner oss i. Dessutom har majoriteten av Sveriges hushåll tagit del av de elstöd som har betalats ut i två omgångar.

Nationell handlingsplan för att införa den europeiska barngarantin

Regeringen beslutade den 17 mars 2022 om en nationell handlingsplan för att införa rådets rekommendation 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättandet av en europeisk barngaranti (S2022/01667).

Målet med barngarantin är att förebygga och bekämpa social utestängning genom att garantera att barn har tillgång till en uppsättning grundläggande samhällstjänster såsom faktisk och kostnadsfri tillgång till förskola och barnomsorg, utbildning och skolbaserade aktiviteter, minst ett mål hälsosam mat per skoldag, hälso- och sjukvård, hälsosam kost och adekvata bostäder.

Svensk lagstiftning ger förutsättningar för att alla barn ska få faktisk tillgång till de grundläggande samhällstjänster som avses i barngarantin. De flesta av tjänsterna är dessutom kostnadsfria. Det finns dock grupper av barn som inte får eller riskerar att inte få tillgång till samhällstjänsterna.

Vid sidan av de grundläggande samhällstjänsterna finns den ekonomiska familjepolitiken som förstärker barnhushållens ekonomi och minskar risken för ekonomisk utsatthet (regeringen.se).

Utskottet hade överläggning med regeringen om förslaget till rekommendation om barngarantin den 20 april 2021 (prot. 2020/21:52 § 4). Överläggningen motiverade regeringen att göra vissa ändringar i ståndpunkten, och därefter fanns det stöd för regeringens ståndpunkt (avvikande ståndpunkt M, SD, C). Vidare fick utskottet information om regeringens nationella handlingsplan vid sammanträdet den 15 mars 2022.

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026

I juli 2022 beslutade regeringen om en strategi för att motverka hemlöshet (2022/03255). I strategin tydliggör regeringen för hur den vill rikta de insatser som ska minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet. Strategin presenterar också regeringens insatser i arbetet med att förebygga mot att människor blir hemlösa. Regeringens mål är att

- hemlöshet ska förebyggas
- ingen ska bo eller leva på gatan
- metoden Bostad först ska införas nationellt
- det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas.

Varje uppdrag inom ramen för hemlöshetsstrategin redovisas enskilt. Socialstyrelsen har i uppdrag att återrapportera en slutredovisning över resultaten från hemlöshetsstrategin senast den 31 maj 2027.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om barnfattigdom behandlades i betänkande 2011/12:SoU8 (prot. 2011/12:74). I sammanfattningen uttalade utskottet följande.

I betänkandet 2011/12:SoU8 behandlas elva motionsyrkanden om barnfattigdom från den allmänna motionstiden 2011. Barnfattigdom är ett komplext område som berör flera olika politikområden. Som ett led i beredningen av motionerna har socialutskottet därför begärt in yttranden från civilutskottet, socialförsäkringsutskottet, utbildningsutskottet och arbetsmarknadsutskottet. Socialutskottet anser att det är viktigt att alla får ta del av tillväxt och välfärd. Sverige ska vara ett sammanhållet land med hög grad av jämlikhet mellan medborgarna: därför bör barnfattigdom bekämpas. Socialutskottet välkomnar de åtgärder som regeringen har vidtagit inom bl.a. socialpolitiken, arbetsmarknadspolitiken, den ekonomiska familjepolitiken och utbildningspolitiken. Sammantaget bidrar åtgärderna till att minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer. Samtliga motioner avstyrks. I betänkandet finns två reservationer.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare konstaterat är barnfattigdom ett komplext område som berör flera politikområden. När det gäller åtgärder som vidtagits inom

socialutskottets område noterar utskottet regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 (2022/03255) liksom regeringens beslut om en nationell handlingsplan för att införa en europeisk barngaranti (S2022/01667). Utskottet noterar vidare socialförsäkringsministerns svar på en skriftlig fråga om barnfattigdom. Utskottet anser inte att riksdagen bör lämna något tillkännagivande med anledning av motionerna 2023/24:67 (V) yrkande 11, 2023/24:663 (S), 2023/24:2452. (MP) yrkande 11 och 2023/24:2677 (MP) yrkande 1. Motionerna bör avslås.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se betänkande 2022/23:SoU17. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av det nämnda betänkandet.

Reservationer

1. Förebyggande arbete, punkt 1 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S),

bifaller delvis motion

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 9 och

avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2, 7 och 8 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt med samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen för att barn i utsatta situationer inte ska falla mellan stolarna. Regeringen bör verka för att chefer inom skolan, socialtjänsten och polisen säkerställer tydliga rutiner för de verkställande samverkande aktörerna samt att aktörerna får fortbildning löpande.

2. Förebyggande arbete, punkt 1 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 7–9,

bifaller delvis motion

2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisija (båda S) och

avslår motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör tydliggöra kommunernas uppdrag och utöka de förebyggande insatserna för att minska antalet placeringar av barn och unga. Vidare bör regeringen uppdra åt kommunerna att öka tillgängligheten med en första linjens socialtjänst och ett utbud som möter familjers behov med syftet att tidigt motverka risken för en negativ utveckling. Jag anser att det behövs en modern socialtjänst. Därutöver bör regeringen ge i uppdrag till kommunerna att arbeta med att aktivt öka familjernas tillit till socialtjänsten. Det är viktigt att fortsätta det arbete som myndigheterna redan gjort och gör med informationsinsatser, men det arbetet behöver drivas på än mer bred front. Slutligen bör regeringen uppdra åt kommunerna att utforma ett lokalt stöd med syftet att främja socialtjänstens samverkan med exempelvis förskola, skola och föreningsliv. Regeringen bör verka för allt detta.

3. Förebyggande arbete, punkt 1 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 7–9 samt

2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisiija (båda S).

Ställningstagande

I dag har socialnämnden möjlighet att besluta om öppna insatser till ett barn som fyllt tolv år även utan vårdnadshavarens samtycke, om det bedöms lämpligt och barnet samtycker till insatsen. Jag anser att det bör finnas en möjlighet också för barn som är yngre än tolv år att få öppna insatser utan vårdnadshavarnas samtycke. I de fall där föräldrarna inte vill att barnet ska ges insatser från socialtjänsten kan det behövas större möjligheter till sådana. Regeringen bör återkomma med förslag om detta.

4. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 74 och

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 26,
bifaller delvis motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 3 och
avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ett riktat utredningsarbete om verkningsfulla brottsförebyggande åtgärder för barn i åldrarna fem till tolv år. Utredningen bör omfatta bl.a. socialtjänstens brottsförebyggande arbete men även frågor om aktörers möjligheter att dela information med varandra. Vidare behöver socialtjänsten resurser och verktyg för att kunna gripa in tidigt och punktmarkera barn som är på väg in i kriminalitet. Regeringen bör tillsätta en utredning och vidta ytterligare åtgärder.

5. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1 och

avslår motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 74,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 26 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Under 2015 tog regeringen initiativ till en brottsförebyggande satsning i flera steg och samlade ambitioner och målsättningar för det brottsförebyggande arbetet inom flera politikområden under rubriken Tillsammans mot brott. Regeringen borde redan ha gått vidare och utvecklat många av de förslag som lämnades genom den satsningen. Jag anser att regeringen nu bör ta fram ett punktprogram för brottsförebyggande sociala åtgärder i enlighet med det nämnda arbetet.

6. Brottsförebyggande tidiga insatser, punkt 2 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,
bifaller delvis motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 74 och

2023/24:2640 av Ardan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 26 och
avslår motion

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

De tidiga insatserna för barn som är i riskzon att hamna i kriminalitet bör förstärkas och byggas ut. Som ett möjligt exempel kan nämnas den danska modellen De aktive drenge. Vidare bör även de tidiga insatserna till föräldrar förstärkas och byggas ut. Som exempel i den delen kan nämnas att starta fler familjecentraler och att göra fler hembesök under en längre tidsperiod. Regeringen bör vidta åtgärder för att uppnå detta.

7. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 79,
bifaller delvis motion

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3 och
avslår motionerna

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 14 och
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 55 och 56.

Ställningstagande

Det är viktigt att föräldrarna får ett bra stöd när de behöver det i sin föräldraroll och att förebygga kriminalitet. Vi anser därför att föräldrar som ser sina barn dras in i kriminalitet ska få stöd och hjälp med verkningfulla insatser. Regeringen bör vidta åtgärder.

8. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD)
och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 14,
bifaller delvis motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 79 och
avslår motion

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 55 och 56.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör låta utreda hur staten skulle kunna bistå kommunerna med att utveckla och stärka föräldraskapsstödet för att öka barns chans till en trygg uppväxt. Regeringen bör överväga även ett nationellt stöd till kommunerna för att införa digitala verktyg för ökad tillgänglighet och förebyggande insatser. Fler personer behöver kunna få hjälp i en livskris, som en separation eller skilsmässa. Som exempel kan nämnas det danska verktyget Samarbete efter skilsmässa (Samarbejde efter skilsmisse). Regeringen bör tillsätta en utredning och vidta ytterligare åtgärder.

9. Föräldraskapsstöd, punkt 3 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 55 och 56 samt
avslår motionerna
2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,
2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 14 och
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 79.

Ställningstagande

Jag anser att socialtjänstens stöd och kontaktytorna till föräldrar behöver utökas. Det är viktigt med tidiga insatser för att minska avståndet till stödjande myndigheter. Vidare bör den s.k. Rinkebymodellen med hembesök hos förstagångsföräldrar utökas. Regeringen bör vidta åtgärder för att uppnå detta.

10. Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem, punkt 4 (S, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S), Mats Berglund (MP) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 34 och
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 81 och
avslår motion
2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs åtgärder för bättre HVB- och familjehemsplaceringar och förutsätter att regeringen går vidare med förslagen från betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). Regeringen bör säkerställa detta.

Vi anser att skälen för att ett omhändertagande av ett barn ska upphöra ska tydliggöras. Det är viktigt att barnet, föräldrarna och familjehemmet alla förstår vad som krävs för att en återförening ska kunna ske. Regeringen bör vidta åtgärder för detta.

11. Hem för vård eller boende (HVB) och familjehem, punkt 4 (C)

av Christofer Bergenblock (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 34 och avslår motionerna

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 8 och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 81.

Ställningstagande

Jag anser att skälen för att ett omhändertagande av ett barn ska upphöra ska tydliggöras. Det är viktigt att barnet, föräldrarna och familjehemmet alla förstår vad som krävs för att en återförening ska kunna ske. Regeringen bör vidta åtgärder för detta.

12. Vård och behandling på särskilda ungdomshem, punkt 5 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 82 och avslår motionerna

2023/24:1422 av Johanna Rantsi och Sten Bergheden (båda M) och
2023/24:2217 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

Det är av vikt att utvecklingen av verksamheten vid de statliga ungdomshemmen fortsätter. Det reformarbete som inleddes inom Statens institutionsstyrelses (Sis) verksamhet under förra valperioden bör fortsätta. Regeringen bör säkerställa detta.

13. Säkerhet vid särskilda ungdomshem, punkt 6 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2062 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör se över möjligheten för personalen vid de särskilda ungdomshemmen att använda skyddsutrustning vid särskilt farliga situationer. Vid avdelningar med hög säkerhetsklass kan det finnas ungdomar som är utåtagerande, våldsamma och farliga. Regeringen bör vidare se över möjligheten att utreda om personal som är anställd vid dessa ungdomshem ska kunna utrustas med kroppskameror. Regeringen bör vidta åtgärder för att uppnå detta.

14. Reform av tvångsvården för barn och unga, punkt 7 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 129, 131–133, 135, 136 och 138.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör genomföra en bred reform av tvångsvården för barn och unga, inkluderande den slutna ungdomsvården. Här måste barnperspektivet och principen om barnets bästa vara vägledande. Reformen bör ha följande innehåll. Säkerheten för både de som är placerade och personalen på institutionerna bör stärkas. Även rättssäkerheten för de som är placerade bör stärkas. Vidare bör det säkerställas att placerade ungdomars rätt till vård och utbildning efterlevs. Det behövs också ett starkt motiveringsarbete på de särskilda ungdomshemmen och utbildningsnivån hos personalen bör höjas. Slutligen bör alternativen till tvångsvård utökas och inflödet till tvångsvården minskas. Regeringen bör tillsätta en utredning om allt detta.

15. Lagkrav för uppföljning efter placeringen, punkt 8 (S, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlgvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S), Mats Berglund (MP) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att socialtjänstens ansvar för unga som lämnar samhällsvården bör förtydligas. Lagtexten bör ändras på det viset att socialnämnden *ska* besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av socialtjänstlagen upphör. Vidare bör det framgå av socialtjänstlagen vad eftervården ska innehålla och det bör finnas en definition av eftervården. Regeringen bör återkomma med förslag om allt detta.

16. Uppföljning och stöd för barn och unga efter placeringen, punkt 9 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att det i lagtexten bör finnas ett krav på att socialtjänsten ska följa upp och utvärdera den eftervård som tillhandahålls efter en placering. Regeringen bör återkomma med förslag om detta.

17. Stöd efter tvångsvård, punkt 10 (S, C, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Christofer Bergenblock (C), Karin Sundin (S), Mats Berglund (MP) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 35.

Ställningstagande

Regeringen bör låta utreda hur socialtjänstens stöd ska se ut efter det att vården enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU, upphör. Regeringen bör även skyndsamt se över samarbetet mellan de särskilda ungdomshemmen och socialtjänsten i ungdomarnas hemkommuner och låta ta fram tillfälliga riktlinjer för hur socialtjänstens stöd ska se efter det att vården har upphört.

18. Åldersgränser för vård efter placering, punkt 11 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 21 och avslår motion

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör låta utreda möjligheten att i lag utveckla och förtydliga eftervårdsstödet och hjälpen till unga samhällsvårdades övergång till vuxenlivet, även efter fyllda 21 år.

19. Åldersgränser för vård efter placering, punkt 11 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motion

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 21.

Ställningstagande

Jag anser att det i socialtjänstlagen bör finnas ett krav på att socialtjänsten ska följa upp och utvärdera den eftervård som tillhandahålls för att säkerställa att den är effektiv och uppfyller den unges behov. Vidare anser jag att en ungdom ska ha rätt till stöd enligt socialtjänstlagen fram till 25 års ålder. Också den ungdom som fyllt 18 kan behöva eftervårdsinsatser efter det. Regeringen bör återkomma med förslag i dessa delar.

20. Barns rätt att komma till tals, punkt 12 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en stärkt rätt för barn som är under 15 år att komma till tals och kunna överklaga beslut om placeringar enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Ett sådant förslag finns i betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40). Regeringen bör återkomma med förslag.

21. Ombud och stödperson till barn, punkt 13 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 127,
bifaller delvis motionerna
2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 4,
2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11 och
2023/24:2361 av Sanne Lennström och Ardalan Shekarabi (båda S) samt
avslår motion
2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2, 6 och 7.

Ställningstagande

I betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) finns förslag om bl.a. en aktör som ger stöd till barn med omfattande behov av stöd som av någon anledning saknar sådant från vuxna i sin närhet. Vi ställer oss bakom förslaget om ett sådant barnombud som är oberoende från socialtjänsten. Regeringen bör återkomma med förslag.

22. Ombud och stödperson till barn, punkt 13 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2, 4, 6 och 7 samt bifaller delvis motionerna

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 11,

2023/24:2361 av Sanne Lennström och Ardalan Shekarabi (båda S) och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 127.

Ställningstagande

I betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) finns ett förslag om att barn oavsett ålder ska ges rätt till offentligt biträde vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter som tagits av Statens institutionsstyrelse. Ett annat förslag är att starta en pilotverksamhet med oberoende barnombud eller barnrättsbyråer från civilsamhället med en plan för utvärdering. Regeringen bör fullfölja dessa förslag.

Därtill anser jag att Barnombudsmannens uppdrag bör utökas med möjligheten att också kunna driva enskilda principiellt viktiga mål när barns rättigheter kränkts. Slutligen anser jag att det bör göras obligatoriskt att tilldela barnet ett eget ombud vid utredning om vårdnadsöverflyttning enligt socialtjänstlagen. Det senare bör läggas till förslagen som lämnats i de två betänkandena En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) och Tryggare hem för barn (SOU 2022:71). Regeringen bör vidta åtgärder i dessa delar.

23. Barnfattigdom, punkt 14 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:663 av Serkan Köse (S),

bifaller delvis motion

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11 och
avslår motionerna

2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 11 och
2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en nationell strategi mot barnfattigdom. I det arbetet bör regeringen undersöka orsakerna till barnfattigdom och införa barnkonsekvensanalyser i alla beslut och processer som rör barn. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med detta.

24. Barnfattigdom, punkt 14 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11,
bifaller delvis motion
2023/24:663 av Serkan Köse (S) och
avslår motionerna
2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 11 och
2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en nationell handlingsplan mot barnfattigdom. En sådan bör innehålla långsiktiga barnkonsekvensanalyser av hur ekonomisk ojämlikhet påverkar barnfamiljer och särskilt utsatta grupper av barn. Det behövs enligt mig förslag på riktade insatser för att minska påfrestningarna hos familjer som lever med små ekonomiska marginaler. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med detta.

25. Barnfattigdom, punkt 14 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 11 och

2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP) yrkande 1 och

avslår motionerna

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 11 och

2023/24:663 av Serkan Köse (S).

Ställningstagande

Jag föreslår att regeringen låter tillsätta en kriskommission mot barnfattigdom. Kommissionen ska utgå från ett barnrättsperspektiv och behandla både trygghetssystemen och kompensatoriska åtgärder riktade direkt till barnen. Vidare motsätter jag mig inskränkningar av välfärden för människor på flykt. Också detta bör tas upp av kriskommissionen. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med detta.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:67 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett punktprogram för förebyggande sociala åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förtydliga kommunernas uppdrag att utöka förebyggande insatser särskilt för att minska antalet placeringar av barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge kommunerna i uppdrag att inrätta skolsociala samverkansteam med socialpedagoger och socionomer/familjebehandlare vid samtliga högstadieskolor i socialt utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdraga åt kommunerna att öka tillgängligheten med en första linjens socialtjänst och ett utbud som möter familjers behov i syfte att tidigt motverka risken för en negativ utveckling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag till kommunerna att arbeta mer aktivt för att öka familjers tillit till socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdraga åt socialtjänsten att utforma stöd lokalt i syfte att främja samverkan med andra, t.ex. förskola, skola och föreningsliv, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta en nationell handlingsplan mot barnfattigdom och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:407 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barndomsgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision mot barnmisär och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur staten kan bistå kommunerna i syfte att utveckla och stärka

föräldraskapsstödet för att öka barns chans till en trygg uppväxt och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom familjemedling och domstolsmål undvikas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en särskild stödperson bör utses åt barnet senast i samband med familjemedling och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning av familjemedlare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:663 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell strategi mot barnfattigdom bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:926 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra socialtjänstens ansvar för unga som lämnar samhällsvård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beskriva eftervårdens innehåll och definiera eftervården och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera ett krav på uppföljning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga tiden då en ungdom kan få samhällets stöd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:927 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stärkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar enligt LVU och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn oavsett ålder ska ges rätt till offentligt biträde vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter fattade av Statens institutionsstyrelse och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska anta det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en pilotverksamhet med oberoende barnombud eller barnrättsbyråer från civilsamhället, med en plan för utvärdering, och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Barnombudsmannens uppdrag bör utökas till att också kunna driva enskilda principiellt viktiga mål där barns rättigheter kränkts och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det obligatoriskt att tilldela barnet ett eget ombud vid utredning om vårdnadsöverflyttning enligt socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1052 av Gunilla Carlsson och Dzenan Cisiya (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av samverkan mellan skola, socialtjänst och polis samt vikten av löpande fortbildning av dessa och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att lagen om vård av unga anpassas till barn och ungdomar som omhändertas från vårdnadshavare som lever under hederskulturens normer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1422 av Johanna Rantsi och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra en översyn av hur ungdomar placeras vid Statens institutionsstyrelse och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1441 av Johanna Rantsi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett digitalt register över behandlings- och familjehem och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1452 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att göra det obligatoriskt att göra besök hos BVC enligt uppgjord plan samt minska barnbidraget om planen inte efterlevs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:1535 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla vård och behandling för ungdomar med stora och sammansatta problem som dömts till slutna ungdomsvård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2062 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över de lagar som reglerar Sis så att dessa harmonierar bättre med verksamhetens uppdrag och önskemål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljning bör fasas ut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten för personal att använda skyddsutrustning vid särskilt farliga situationer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att utreda kroppskameror för anställd personal på Sis och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över myndighetens uppdrag i att förbättra arbetet med att möta barn och unga med omfattande psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda frågan om att ge myndigheten rätt att neka unga som faller utanför deras lagstadgade verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis inom sina verksamheter ska servera en varierad och hälsosam kost och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att Sis ska bli en mer attraktiv arbetsgivare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör analysera behovet av fler utbildningsinsatser för personal på Sis verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen aktivt bör verka för kompetenshöjande insatser för personal anställd vid Sis och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis i sitt rekryteringsarbete särskilt tar frågan om lämplighet i beaktande och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Sis ska arbeta för ett ökat fokus och ett aktivt arbete i att främja hälsa och välmående och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2075 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att även registrera anmälningar som inte leder till åtgärd och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör arbeta för möjligheten att ge placerade barn i familjehem eller på institution enligt SOL eller LVU ett barnombud och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att ge barnombudet insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett nationellt stöd till kommunerna att införa digitala verktyg för ökad tillgänglighet och förebyggande insatser och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av och förslag på stödåtgärder vid vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en handlings- och åtgärdsplan för uppföljning av tidigare placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att förtydliga Ivos uppdrag så att placerade barn och unga i högre utsträckning än i dag skyddas och deras tillvaro och situation alltid följs upp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att barn och vuxna som farit illa under sin placering i högre grad erbjuds stöd och eftervård och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i lag utveckla och förtydliga eftervårdsstöd och hjälp till samhällsvårdade ungas övergång till vuxenlivet, även efter fyllda 18–21 år, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förlängd familjehemsplacering vid studier och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) i uppdrag att samverka för att förebygga att barn avviker från boenden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2161 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av tillgången till digitala kontaktytor avseende skyddsaspekten för barn och unga som är placerade på HVB-hem eller Sis ungdomshem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2217 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av socialtjänstlagen i syfte att säkerställa att kommuner får agera på ett tidigare stadium än i dag och ansöka om LVU med Sis-placering för att kraftfullt bryta negativa mönster, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2361 av Sanne Lennström och Ardalan Shekarabi (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för lokala fristående barnombud i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2452 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kriskommission mot barnfattigdom och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2463 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning som ska ta fram förslag på stödåtgärder till barn till överskuldsatta föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2481 av Martina Johansson m.fl. (C):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsvård och omhändertagande av barn ska förbättra barnets situation och livsvillkor och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa ett förbud mot den särskilda befogenheten avskiljning i LVU och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en oberoende klagorättsmekanism för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skälen för ett omhändertagande och förutsättningarna för att ett omhändertagande av ett barn ska upphöra ska tydliggöras och tillkännager detta för regeringen.

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur socialtjänstens stöd ska se ut efter att vården enligt LVM, LVU och LSU upphör och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra riksdagens fattade beslut om nationellt register över familjehem/boenden som tagit emot placerade barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt stöd till familjehemsföräldrar och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vilka insatser som ska fortsätta att erbjudas efter en vårdnadsöverflytt eller adoption och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsförebyggande åtgärder redan från 5 års ålder och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra orosanmälningar sökbara och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldraskapsstöd och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ungdomskriminalitetsnämnder och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för bättre HVB- och familjehemsplaceringar och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt utveckling av Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot ensamarbete i klientnära kontakter inom Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.
126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka barns rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnombud och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialtjänstens behov av resurser och verktyg för att kunna gripa in tidigt och punktmarkera barn på väg in i kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ungdomskriminalitetsnämnder och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla hembesöksprogram och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja utvecklingen av pappakurser och insatser från civilsamhället för att stärka papparollen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och bygga ut tidiga insatser för barn i riskzon att hamna i kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och bygga ut tidiga insatser till föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet för barn yngre än tolv år att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke och tillkännager detta för regeringen.
129. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en bred reform av tvångsvården för barn och unga, inklusive den slutna ungdomsvården, och tillkännager detta för regeringen.
131. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka säkerheten för både placerade och personal på institutionerna och tillkännager detta för regeringen.
132. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rättssäkerheten för de som placeras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
133. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att placerade ungdomars rätt till vård och utbildning efterlevs och tillkännager detta för regeringen.
134. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett omedelbart stopp för avskiljningar och tillkännager detta för regeringen.

135. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa ett stärkt motiveringsarbete på ungdomshemmen och tillkännager detta för regeringen.
136. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja kompetensen hos och utbildningen för personalen och tillkännager detta för regeringen.
138. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka alternativen till tvångsvård och se över hur inflödet till tvångsvården kan minskas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2677 av Annika Hirvonen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriskommission mot barnfattigdom och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stöd och kontaktytor till föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka Rinkebymodellen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
15. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:67	Nooshi Dadgostar m.fl. (V)	6
2023/24:407	Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD)	1, 2 och 13–15
2023/24:927	Ulrika Westerlund m.fl. (MP)	3
2023/24:1441	Johanna Rantsi (M)	
2023/24:1452	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2023/24:1535	Eva Lindh m.fl. (S)	
2023/24:2062	Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)	1, 2 och 5–12
2023/24:2075	Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)	9, 12, 13, 16, 18–20, 22 och 23
2023/24:2161	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2023/24:2463	Alireza Akhondi m.fl. (C)	5
2023/24:2481	Martina Johansson m.fl. (C)	31–33 och 36–38
2023/24:2617	Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)	78, 80, 83 och 126
2023/24:2636	Jennie Nilsson m.fl. (S)	1
2023/24:2640	Ardalan Shekarabi m.fl. (S)	27
2023/24:2664	Janine Alm Ericson m.fl. (MP)	42 och 43
2023/24:2669	Märta Stenevi m.fl. (MP)	134